Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 16 ИЮНЬ, 1981 ШУ. ● № 73 (6363). Мах 2 кап.

Советски общество тӀаьхьерта дегӀаухан, коммунизм къахьара дахьъе хьалхашна уитта декхараш доккхагӀа хулаш хиларо дӀадех боахам лелабара, наха юкъе организационни а кхетана а болх бара гӀулакхашта лоаттаду партийни кулгаш тӀа-тӀа кхы а лакхагӀча боарам тӀа доаккхаш тоаделга. Из декхар кхоачашделга эттара хьалха тийша да юкъхьацарча партийни организацей деналахи хьинарехи. ХӀьата из къаьта гуш хул цар чакхйоахача коммунистий собранешка.

Партийни собранеш КПСС членашта, нуттӀарерча къахьегамхошта политически кхетам балара боккха лоархӀам бола гӀулакх хиларах тарра парте XXVI съезда КПСС ЦК Генеральни секретара ков. Л. И. Брежнева аьча доклада тӀа белгалдаьккхад: «Нагахьа санна парте членаш оттадаьча сахьатанна багӀар, хьалххагӀе а белгалбаьча ораторашна ладугӀар дукха собранешна ухе, партийни организацей болх боккъонда эффективни хила йиш яц. Партийни собрани, моллагӀча партийни комитета пленум а санна, из я наха лоархӀаме дола денаш кӀоаргта, цӀенхаштта дувца дезаш йола моттиг».

ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШ

Парте Нохч-ГӀалгӀай обкомо, горрайкомаша даим терко яьй партийни собранеш ара практика эргайоахаш тоаяра. ХӀьата цу даькъе пайдане опыт Ӏоаль йола партийни организацеш республике кӀезига а яц. Царех я НПО «Промавтоматика», «Старогрознефть», «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази йоахача управленей, «Красный молот», «Электроинструмент» заводий, Ачхой-Мартановски района «Новосельский», Гудермесски района «Новогрозненский», Грозненски района «Юбилейный» совхозий, Назрановски мехлесхоза, Грозненски скорп помоща больница партийни организацеш.

Укхаза, массанахьа а санна, дукха ха йоалдаш чакхъяьлар парте XXVI съезда итогаш цу решенеш кхоачашъяра коллективаш оарцагӀъяхара деденарехи дола доаш дувцаш хинна партийни собранеш. Цига дьйча гӀьаналхьий чулоацам керттерча даькъе тӀабаьрабьб бар балха тӀа хӀана а пайда эцанза йола тоенаш хьагучахара, коммунистий авангарди лоархӀам айбара, хьалха латтача болхлой нахе боламаш шерра доарнадара, боахама экономикаев кулгалдара болх организацие а кхетана а мероприятешца айхха бувзаш чакхбахара. Иштта корта болаш кийчъяьча собранешка къаьта гуш хул парте еррига зевьлий ларде коллективностей коллегиальностей принципаш, уж ерригаш хоржаш а шоаш хержарашта хьалхашка отчет хуш, тӀаийдеча соцамашта тӀахьожам лоаттабеш цу хьакъехьа хан-ханнахьа коммунисташка хоамаш дешиц, критикаеи самокритикаеи пайда эцаш а дукхачар шерра дакъа лоацам а, хьалхашка латта дош хоадамболаш дийца а дийца хьада бола соцам тӀадарца гӀулахх чакхдоаккхаш хилар.

Цхьабакъда, йолаш я вайцига партийни собранеш хан-ханнахьа чакх ца йоахаш, уж цкъаза дукхьал аьй алар дукха санна еш а дош тӀагӀоллара дийце дуташ а, шоаш цига де лаьрхӀар талнастта леладеш йола партийни организацеш. Из ала йиш я Малгобекски района «Советский» совхозе, цу районерча кирпишкаш еча заводе, «Сунженский» совхозе, Октябрьски технологически транспорта управление, Наьсарерча Серноводски ПМК-а чакхъювлача дукхагӀйолча собранеех.

Парте горкомий, райкомий оагӀорахьара къаьстта чӀоагӀа тӀахьожам лоаттабелга дӀадехиш да массехк коммунист мара воацача дӀамигача партийни организацешкара гӀулакхаш. Из эгара хьалха ала доагӀа гӀишлошъярча, торгови, бытовой, наха гӀулакх лоаттадеча сфера хьыча учреждениех. Укхаза кестта кийслу собранеш йиллача хана чакх ца йоахаш, парте членаш кӀезига тӀаьболаш уж еш, хӀьата къамаьлаш дечар новкъосташта хьалхашка дӀа а утташ дувцаш дари из собрани ямнечул тӀехьагӀа дӀадрабоаллаше а деш дари вӀашагӀа кхета гаьна йола моттигаш. ТӀаккха цигара хьадоагӀа ца аьнча далац вай цу коллективай балха гӀулахххаш дукххача шерашка дикача оагӀорахьара хайра хувда ца душ е цкъаза хьмметтел вочa оагӀорахьа дерзаш хилар.

Бакъда, нийса хургдац аллха собрани дика вӀаштӀехьъяьккха чакхъяккхарех гӀулакх доал аьлча а. Керттердар болх тоабара даькъе цига коммунисташа тийша предложенеш, белгалдаьха кхоачамбоацараш чу а льаца, тӀаийца соцам кхоачашбара тӀагӀертта болх белга да.

Парте Центральни Комитето дукхазза а хьалхадиьхад кхетам балара гӀулакх хӀара коллективе комплексно леладе дезаш хилар. ТӀаккха цу даькъе фу ала йиш я, нагахьа санна цхьайолча партийни организацешка идеологически балхаца дувзаденна денаш цкъаза бӀаьрччача шера а собранешка дувца уттадеш ца хилча. Массанахьа а даьза дагрдоацар санна лорхӀаш леладе деза организаторски, боахама болх айхха кхетама гӀулакхашца бувзаш чакхбохилга.

Нийса лорхӀа йиш яц доклад е соцама проект аллха парторганизацие секретара ше уттаеш, собранешка къамаьлаш дераш дамм кхар санна цӀаш хулик халар, кхаш язду «Партийни вахар: собранеш кийчъярен чакхъяхарен практиках» яха рубрица юкъейоалаьячул тӀехьагӀа редакце газет дешараша хьаухийтача корреспонденцеш тӀа, статьяш тӀа. Цу материалаша гӀо дергда аьнна хет цу даькъе доал кхоачамбоацараш моттигашкарча коммунисташта кхы а дикагӀа бӀаргагойтаре, собранеш кийчъярен чакхъяхарен практика кхы а тоаяра.

МоллагӀча коллективе чакхйоаккхаш йола собрани е мероприятеш тӀаерзаяь хила еза коммунистий, къахьегамхой хьинар айдара, уж пайда эцанза йола резерваш хьагучахкара оарцагӀа бахара. Из де дикагӀа вай вӀаштӀехьа ме доал дукхагӀа хургда вайна бухесоцаш хьахур, парте XXVI съезда решенеш кхоачашъеча вай юкъехьу дакъа.

ХЬАЙБАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

Заданел совгӀа

Итт юрт чуйоагӀаш тоъал боккха боахам ба Веденски районъ Ленина цӀерагӀа колхоз. Бакъда, шоай юрташка ялат кхедараи хьайбашта доакъар Ӏалашдараи лаьтташ геттара кӀезига хиларах цхьа бӀаь километр гаьна долча кхыта районашкарча лаьтташ тӀа балхаш ду цу лоамаи колхоза механизатораша.

Шер-шера ялатаи доакъараи лаьрхӀа культураш дӀаюв цар Грозненски Ачхой - Мартановски районашкарча лаьтташка. Атта дац иштта гаьна йолча моттигашка балхаш вӀаштӀехьдаха. ХӀьата а толамаш доахаш къахьег цига колхозхоша.

Укх шера доакъар кийчдара кхайкадаьча месячникаx Гораторскерча довкъашка йиъ бӀаь гектара тӀара цои хьокхаш боахк колхоххой.

Из бехктойхаме болх толаме чакхбаккхара чӀоагӀа хьинар айдена балхаш ду Мугуев ИбрахӀима кулгалдеча лаьрххӀа цу гӀулакха вӀашагӀъеллача бригадацарча механизаторашa. Цудухьа цар аьттув баьнаб догӀаш делхаш массехк ди даьккхадале а месячника заданегӀа еррига кийчъе соар шиъ бӀаь тоно йолаш, июнь бетта хьалхарча итт дийнахьа 120 тонн йол кийчъе. Къаьстта дика болх бу косилкашца буц хьоккача Катаев Салахен Гехаев Ӏаьлаев, стогометателаца йол хьалтелача Эшиев Ӏалауддина, тоххораш хьатӀаиххьэча Эшиев Хьусена, аьлах холаш деш боахкача ГатаевгӀар дас Адамен воӀа Бешен, кхыбараша. Юкъера лаьрхӀача цаӀн аьш балха норма кхоачашъе царех хӀаране.

— Месячник дола бутт чакхбалалехьа аьтъ бӀаь тонн гаргга йол кийчъе тхоай вӀаштӀехьдаргхиларах шеко яц са. Цонашкара бух дика хьийкхай юкъера лаьрхӀача шийтта центнер гектара тӀара йол а йоалаш, — йоах колхоза председатела Мансуров Улана.

ЗӀамига бац колхоза хьайбай боахам. Пхи эзар устагӀен цхьа эзари диъ бӀаьи бежани да колхозхой Ӏантара дахкха дезаш. Уж дика долаш юза бӀаьстанга дахара укх аьхкийт гуреньея 1850 тонн йол, 2250 тонн силос, 400 тонн ча кийчъе дезаш ба уж. Цул дукха а дукхагӀа доакъар Ӏалашде торо я колхоза. Цхьа эзар совгӀа гектар цоц я боахама шоай районе, цул совгӀа, укх шера Макажой лахча ловмарча метте 250 гектара тӀа люцерна, овсянка, тимофеевка яхача баьций фу вӀашагӀа а адаь дӀадийнад дукхача церашка баьцаш тӀаюврсолаш. Дика хьувиьеш йоагӀа Гораторскерча лаьтта вӀашагӀа а аьъ цаӀн ахи бӀаь гектара тӀа дӀайийна суданкен, соргон, Саьмуӏащкен юхха шн бӀаьгарггача гектара, силоса лаьрхӀа дӀайийна хьажкӀаш.

Укх месячника хьалхарча кӀирагӀа доакъар дукхагӀа даккхара, кийчдара, цуя дикал даккхьара республика боахамаша лелаьча социалистически яхье котъьннарг а лаьрхӀа республикански газеташ тӀа чӀоагӀдаьча Сийлен уггаг тӀа ляккхай из колхоз.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

Тхьо шу совгӀа ха я Хусаинов Салмана Веденски районъ Орджоникидзе цӀерагӀча колхозе къахьега. Цу юкъа йоккха балха опыт Ӏоаьяй хьинар долча механизатора. Цудухьа дика вӀаштӀехьдаьнна дӀадолх цо кулгалдеш йолча тракторни бригада балхаш. Укх шерара бӀаьстаи балхаш толамех ханал хьалхен чакх а даьха, хӀана дегӀайолгӀача культураштa де деза гӀулакхаш деши шоай боахама хьайбашта доакъар кийчдеш ба Салмана бригадера механизатораш.

Къаьстта хьинар айдена къахьег цар КПСС обкома бюрос, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совето кхайкадаьча доакъар кийчдара долча укх месячнике.

Толамаш доахаш къахьегача колхоза дикагӀволча бригадира Хусаинов Салмана «Социалистически яхье котвьинар» яха шн знак енай. Общественни вахаре а доккха дакъа лоац цо. Из ва Веденски районни Совета халкъа депутат.

СУРТА ТӀА: дикагӀвола механизатор Хусаинов Салман.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ШЕРА ПЛАН— КОНСТИТУЦЕ ДЕНГА

Массене шу хьалха республикански газеташ тӀа, радио, телевизор чу гӀолла тха фабрика тӀехьаюсачарех я кхаш юнцаш ар. Из нийса а дар, хӀана аьлча, предприяте шерагара шерага кхоачаш ца еш ютар плананк тӀаийца социалистически декхараш, кадраш дукха дӀахдалар балхара, леланцар къахьегамея производственни дисциплина, ледара дар социалистически яхь лелаира гӀулакхаш а.

Бакъда, коллективо теркаме вицар шийх яьнна ледарло а ше бехке хилар а. Цул тӀехьагӀа оттаь производствана кинъейнхьар социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхара керда метедаш, хӀана шерагара шерага кхоачашъю производственни планаш.

Укх тӀехьарча хана тха фабрика дикалца юнца яьнай. Нагахьа санна хьалха ййирхоща тха продукци тергал ца еш хиннале, хӀанз цун бе а боагӀаш мах бу цӀр, из чӀоагӀа хоттанаш дӀаэцаши я.

Фабрика коллективана корагӀдаьннарехи цун толамехи дукха дийцад, цудухьа са бевам ба духхьал тхоай цхьоалагӀча конвейерерча айса кулгалдеча комсомольско-нагирхой коллектива толамех дувца.

ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхара шу дӀадоладеннача хана тха коллективо декхараш тӀаийцар шин бетта план КПСС XXVI съезд хьаеллача денга кхоачашъе, хӀьата уж декхараш толамца кхоачашдарех оаха рапорт а делар. Планал совгӀа оаха арахийцар 45 эзар изделе.

Съезда решенеша хьинар айдаь тха коллектив цӀаьхха а хьежар сийлахьча Октябрьски Революце 64 шу дузача денга ше кхоачашъе лаьрхӀача планаген социалистически декхарашкен.

ХӀара къахьегамхочо, бӀаьрччача бригадо йистар шоай тоенаш, гучульхар пайда эцанза йола резерваш, цул тӀехьагӀа лаьрхӀар карарча шера план СССР Конституци тӀаийцача денга кхоачашъеи шу чакхдалале планал совгӀа 140 эзар трикотажни барзкъа арахецен.

Тхо майрра ала йиш йолаш да тӀаийцача декхарех лоархӀадергда аьнна. Из хьагойт оаха даьхача толамаша. Пхе бетта план бригадо кхоачашъъ дукха ха я, хӀана укх карарча шера кхоалагӀча квартала чотагӀа къахьегаш да. Пхе бетта планагӀа 280 эзар барзкъа арахеца дезача оаха боккхийбарийн берийя 380 эзар барзкъа арахийцад.

Фабрика коллективо доаха толамаш, цуна карагӀдувлараш дувцача хана ала йиш яц дерригa а дика лел аьнна. Кхыйолча предприятешка санна тха а нийслу кхоачамбоацараш, балха тӀа халонаш, уж дешаш хьоестадаре кхы а дукха къахьега дезарга коллектива.

Нийса хургдац шоай хьинарея къахьегамца тха бригада а еррига коллектива а толамаш алсамдоахаш болча къахьегамхой цӀераш ца яхача. Уж берригаш а къахьегаш ба «ХӀара балха дийнахьа хьадер — дукхагӀа хилийта!» «ЦаӀ — массанена, массава а цхьаннена тӀехьа!» яхача девизагӀа. Цу девизашта оаха боккха терхам тӀаухийт, хӀана аьлча, моттигаш нийслу цхьаццабола болхлой дамогаш хиле балха ара ца боалаш. Тха бригада хӀара болхлочо нареерзальй смежни профессеш. Бригада балхара дӀайодац балха ара ца воалаш висачун план кхоачашъъ иллалца. Царех хӀаране оамал а хинна дӀаттад хӀара денна заданел совгӀа продукци арахецилга.

КарагӀдаьнначох кхоачам баь ца сацар — из да тха хьалхалаттарий дӀаяздаь доаца закон. ХӀьата малаш ба тха производстве хьалхалаттараш? — Уж ба ГПТУ-27 яьинхабаьннараш селханара школьницаш. Балха дӀаэттаб алале йоаза гӀерташ хул уж шоай професси, дика дӀаэц боккхагӀбарий, хьехамчий опыт.

ХӀара денна 120—130 процент планаш кхоачашъю Мунольгова Аьсета, Тумгоева Ӏашата, Албогачиева Малината, Сакалова Золовбена, Ажигова Розас, кхычар.

Дукхача шерашка хьайоагӀа тха комсомольско-нагирхой бригада социалистически яхье кот йолаш. Коммунистически къахьегама коллектива цӀи яккхара къахьегаш а из йоккхархиларах бӀубенна а да тхо.

Ф. СУЛТЫГОВА,
Назрановски трикотажни фабрика цхьоалегӀча конвейера бригадир.

Толамаша дог гӀоздоахе а...

ХӀара сага вахаре мишийтайпара дег чу дувцаш а дӀо гӀоздоахаш а денош нийслу. Массаболча советска наха нутта ди а хинна дӀаэттад 23 февраль — вай Коммунистически парте XXVI исторически съезд хьайилла ди. ИттлагӀча пятилетка заданеш кхоачаш а еш, парте съезда сийленца пакъабахар дукха яьржа Ерригсоюзни социалистически яхь шерра хьаллаьцар Назрановски ремонтно-гӀишлой управлена коллективо.

Коллективо доахача толамех доккха дакъа доалл коммунистически къахьегама а иттлагӀча пятилетка а ударника столяра Цороев Султана, каменщикий бригадира Озиев Хьамида, штукатурий Арчакова Любай, Торшева Марета, штукатурий-малярий бригадира Местоева Марема, кхыбарий.

Тха декхарий юкъ-моттиге дар нах чубахача цӀеношта капитальни ремонт ярея мемориальни комплекс хьалъярея деша. РСУ организаторски политически балха керттерча лостамех цаӀ ба балха дикал тоаяра, производственни низалаш шоай ханнахьа болх бе йолаялийтара гӀишлонхой оарцагӀоахилга.

Каст-каста кулгалхой хуцабаларца, социалистически яхь лерттӀа вӀаштӀехьъяккха ца лелаярца дувзаденна кийслуча кхоачамбоацарий йоагӀаш йола терко а ль тха коллективо доккхагӀа дола социалистически декхараш тӀаийцар карарча шера план Сийлахь-боккхача Октябра 64 шу дузача денга кхоачашъе.

Пхе бетта план дерригача хьоккхамашта 113 процент кхоачашъяьй РСУ коллективо. Къаьстта теркам тӀебахийтаб оаха 1980 шера апрель бетта хьалъе йолаьча Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа байнача бӀухошта оттаеча мемориала. Из хьалъеш ба йоккха опыт йола гӀишлонхой вежарий мастераш ГадаборшевгӀар Ӏийсан Мусан. Цу объекта сметин мах 290 эзар сом ба, оаха хӀанзале 150 эзар сома маьха гӀишлон-монтажни балхаш чакдаьхад, хӀьата из еррига а хьалъяь довла лерхӀ оаха 7 ноябрь хьатӀахкочаш.

ТӀехдика производственни хьоккхамаш доах укхаза бригадира Костоев Хизара, болхлоша Гадаборшев Мухьмада, Цечоев Дауда, Наьсарерча гӀишлошъяра техникума практиканта Гагиев Мусас, кхы дукххабараша. Мемориальни комплекс хьалъеча де дезаш диса балхаш да лохера площадка хьаелген гонахьарча доазон тӀа тротуараш йохкилгея.

Бакъда, доахача толамаца цхьана хьадеш долча балхий боарам таханарча хано дӀа мабеххара бац. ЛоархӀамегӀа йола объекташ хьалъеча шоашта хьалхашка латта декхар доагӀача бесса кхоачашдац тха болхлоша. Кхы а дукха хӀамаш эш город тоеча, наькъашта, тротуарашта капитальни ремонт еча. Белгалданкка доагӀа, нувхехи бӀехача хӀамаехи город ӀоцӀен ца йича улицашка асфальт Ӏобилла йиш ца хилар. Цахаддаш тоатолагӀа хий Ӏоух Скрябина, Бульварная улицегӀа. Цу гӀулакха бехктокхаме а хинна хьотташ цхьаккхе а вац.

Тайп-тайпарча предприятей кулгалхоша тӀадоагӀача шера проектно-сметни документаци оттаяра де дезаш дар шоай ханнахьа ца дар бахьан долаш РСУ балха планаш юкъагӀйоах.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен 1979 шера июле ерабаьннача соцамга хьежжа 1980 шера 1 июле проектно-сметни документаци кийча хинна объекташ мара плана юкъейнхьаьц укх шера, нутта хургда тӀехьа тӀадоагӀача шерашка а. ЦхьоалагӀча июлел тӀехьагӀа документаци кийчъяьча берригача нанаочинашка гӀод тохара санцеш дӀакхайнаю, хӀара тӀехьадаьннача дийнахьа 250 сом а долаш.

Лакхе дувцараш санна дола кхоачамбоацараш териаме а йийна Нохч-ГӀалгӀай АССР жилищно-коммунальни боахама министерства 1980 шера июнь бетта арадаьннача приказагӀа цӀенхаштта дийхад планагӀа йоацача объекташна болх белга, цхьабакъда, из иштта доллаше а, Назрановски райисполкомен цхьайолча кхыча органийи бехкагӀа уж санна дола приказаш телха ца дича далац тхо. Халача хьалаш тӀа я автомобильни транспорти механизмаши. Уж еррига халонаш яло а, тха коллектив кийча я хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде.

В. ШАДЫЖЕВ,
Назрановски ремонтно-гӀишлон управлене начальник.

ДИКА КЪАХЬЕГ

ТӀа-тӀа дикагӀа хьокхамаш гойташ къахьег Грозненски района «Куларинский» совхоза хьайбаш леладераша. ТӀехьхоачашъяьй укх шера пхе бетта шичахьалхкенна хьайбай продукци дӀаллара планаш. Дукха хӀама ца эшаш еррига цхьоалагӀча сортагӀа а йолаш, планал совгӀа цу юкъа дӀаенлай етткъе ялх тонн шура, дӀаьта дулх — ялх тонн.

Уж толамаш доахача хьинар ца кходеш къахьийгад Абдулазиев Султанен Кадырова Яхаси кулгалдеча фермай коллективаша. ХӀьата царца юкъе яржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай № 1 йолча Абдулазиева кулгалдеча коллективо.

Дукха доаркаш ба тха совхозе хьинаре къахьегаш. Къаьстта боккха толам баьккхаб Исаева Любас. Укх шера пхе бетта планагӀа яккха езар 1110 килограмм йолаш хӀара ше хьоккача Ӏаттагара 2067 килограмм шура яьккхай цо.

Э. ВИКАЕВ,
«Кулаpинский» совхоза керттера экономист.

УКХ ШЕРА 14 ИЮНЕ ШУРИН ФЕРМАША ВАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА

СВОДКА

Районаш	ХӀара Ӏаттагара дийнахьа яьккхар (кг).	
	1980 шера 14 июне	1981 шера 14 июне
Наурски	9,2	9,9
Шелковски	8,2	9,2
Грозненски	8,5	8,6
Надтеречни	7,6	8,0
Шалински	7,3	8,0
Назрановски	7,3	7,9
Гудермесски	6,4	7,9
Сунженски	6,1	6,8
Малгобекски	6,3	6,8
Урус-Мартановски	6,8	6,4
Ачхой-Мартановски	6,6	6,4
Республике гӀолла	7,6	7,9

РЕПОРТАЖ

Соахкарчул дукхагӀа а дикагӀа а

Ӏуйрийна ворхӀ сахьат даьлча дӀаболалу болх «Сагопшинский» совхоза жа лоргача пункте. Пхийтта электрически кӀод долеш тха лорга моттиг кийчъяьй укхаза укх шера. ХӀара дийнахьа болх беш хул царех шийтта кхойтта.

Жа ларга доладь шоллагӀа ди лар тхо укхаза кхаьчача хана. Болх сихонца дӀабодаш бар. Кхойтта саг варжа лоргаш. ТӀеравала йиш йоацаш, лерга хьадена тха озаш, из журнала тӀа дӀаяздеш вар совхоза бухгалтер Коригов Султан. Эза даьнна тха къоастадеш ва классировщик Атаев Авзор, тюкаш еш ва прессовщик Цокиев Хьажбикар. Цхьаннахьа а хьоьзам боацаш цхьатарра дика дӀабода болх.

Шоай дезалаш а юкъе эа, вӀаши яхье а баьнна жа лорган ба жа Ӏуй. Хьалхарча дийнахьа эггара дикагӀа болх баьб Гардалоев Макшарипа. Цо лергаб 58 устагӀа, социалистически яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш. Шн тумен бархӀ сомн да цо хьалхарча дийнахьа даьккха алапа.

Пункте хьажхоаеч совхоза рабочкома председатель Арсанаков Уразби, керттера экономист Комурзоев Ахьмад, керттера бухгалтер Дидов Абуязид. Цар кхы цӀаькха а дӀадовзийт тха лоргарашта социалистически яхьа хьахаш, дикагӀа болх бераш морально а материально а белгалбоахаш де лаьрхӀар. Рабочкома председатела Уразбе дӀалу хьалхарча дийнахьа социалистически яхье котало яьккхача Гардалоев Макшарипа совхоза парткома, рабочкома, дирекце карара кара тела шӀе вымпел, цар цӀерагӀа из даькъала а вувнаш. ХӀара дийнахьа жа лоргача дикагӀа хьоккхамаш даьхачоа торжественно дӀатерсбола я из.

Жа лоргача дика болх беш хьабоагӀа Атаев Авзу, Шиваев Зейнди, Айгумов Дана, кхыбараш. Хьалхарча дийнахьа балха шшн тумал совгӀа алапи даьккхад царех хӀаране.

Хьалха арахьара жа лорга нах а кхуллаш чӀоагӀа хала леладора совхоза жа ларгара гӀулакх. Мамогта сихагӀа жа лерга дукхагӀа алапи даккхара тӀехьа яр цар уйла. Цар дог лазацар болх цӀена а дика а бара деша. Жа леладераш леткъар тха цӀена тӀера хьадаккхаш, е устагӀа хоадабаь яхаш.

Укх шера нердача тайпара вӀаштӀехьдаьккхад совхоза жа лоргилга. Из лоархӀаме болх шоаш чакхбаккха лаьрхӀад совхоза жа леладераша. Совхоза кулгалхоша хьалхацаб из цар патриотически болам.

— Жа леладерашта шоашта а совхоза а пайдане да из гӀулакх, — дуц совхоза директора Белхароев Макшарипа. — Хьалха ларга шоай жа пункте хьадовалийча де хӀама а доацаш лелаш хулар жа Ӏуй уж лерга даллалца. ХӀана лоргаш царна а цар дезалашта а дика алапеш хул, цкъа-дале. ШоалагӀа-дале, устагӀ хоада а ца беш, тха цӀенагӀа тӀера хьадоакхаш болхбе гӀерт уж. ХӀана аьлча, из болх цӀенен дикен ца бича цар шера хьийгача къин мах лоахлу. ХӀьата тха дукхагӀа хилар боахама пайдане да.

— ХӀанзалехьа гуш да нердача тайпара болх вӀаштӀехьбаккхарах доала беркат, — йоах жа лоргача пункта заведующе Гандалоев Мусас. — Селхан лерга даьннад тхо тхана боагамга диллача тхоашта эггара эсалагӀа хеташ хинна воккхагӀволча жа Ӏун Исраилов Эдалгире жа Ӏул. Цу жена тӀера а юкъера лаьрхӀача хӀара устагӀана тӀера 2,3 килограмм тха даьккхад оаха. Из 400 грамм дукхагӀа да соахка совхоза дерригача жех хӀара устагӀана тӀера даьккха хиннача тха.

ХӀана укхаза ларга доладаьд Айгумов Даний жа. Царех цхьен устагӀана тӀера доаккх шиъ ахи — кхоъ йиъ килограмм тха. Цхьан устагӀана тӀера лергачох пхи килограмм а хиннай.

— Юкъера лаьрхӀача кхаь килограммал дукхагӀа хул Даний Ӏулацарча хӀара устагӀана тӀера доала тха, — йоах сиха деликъелча лергача жена тӀера даьнна тха дӀа а лаьрхӀа, тха озаш воаллача Коригов Султана. — Из дика хьонхам ба. Соахка совхозе юкъера лаьрхӀача хӀара устагӀана тӀера даьккха хинна тха 1,9 килограмм мара ца хиннилта лаьрхӀача хӀьата а.

Болх берий мамогта дикагӀа къахьега безам боагӀаргболаш хьалаш вӀаштӀехьдаьхад совхоза жа лоргача пункте. ДикагӀа болх бераш морально а материально а белгалбахарал совгӀа, шоаза жах боацаш совхоза чотах дӀайха даа хӀама кийчду жа лоргача болх берашта.

ЛоархӀаме да цхьаькха а. ЦӀаккха ца хиннача тайпара лаьрххӀа дика вӀаштӀехьдаьккхад укхаза укх шера хӀаране къахьегама а хьадоаккхача тхана а лоархӀам белга. ХӀара оагӀон тӀа номер оттаь, тӀирг теха, кӀув тоӀабаь да хӀаране доаккха тха дӀаяздеш дола журнал. Лерга хьадоаладаь жа Ӏул лархӀа а лаьрхӀе акт оттаю. Из Ӏул лерга даьлча, еррал жа лергад, царна тӀера еррал тха даьккхад, юкъера лаьрхӀача цхьан устагӀана тӀера даьккхар еррал да, яьте юха а акт оттаю.

Жа лорга кӀодарч нийсдеш, электричестваго хьокхаш, хьовзам боацаш механизаций болх вӀаштӀехьбоаккхаш ва Додов Увайтнри. ХӀара шера а хул из жа лоргача пункте из болх беш.

12 балха дийнахьа жа лерга дахен е бутт боалехьа из пачахьалкхена дӀадален социалистически декхар тӀа а кийца из кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба совхоза жа лоргараш.

Хьалхарча деношка баьча балхо тешаву цар из декхар толамца кхоачашдергхиларах.

А. ХАРСИЕВ.

БIАРГ СИЙРДАГIА ЛАКХА, ТIАХЬОЖАМХОЙ!

Хьалха хоам бань махиллара халкъа депутатий Грозненски городской совета ялхлагIа сесси хилар

КПСС XXVI съездо декхар оттадаьд: экономика тайп-тайпарча доаькъошка боахам лелабарах хьалурашта лоаттабу тIахьожам чIагIбе, паччахьалкхен дисциплина Iалашъечара, кхом бара режим чIоагIъечара тIахьожамхой лоархIам айбе. Из практике чахх мишта доах? Партийни форума решененшка хьежна шоай болх эрга мишта боах тIахьожамхоша?

Цох дар халкъа депутатий Грозненски городской Совета ялхлагIча сессе халкъа тIахьожама Грозненски городской комитета балхах дола дош дувцаш хиина къамаьл. Цу хьакъехьа доклад йир комитета председатела **В. В. Капустина.**

— Комитете, — аьлар докладчика, — вIашагIтехай штате йоаца 8 отдел — оргбалха, промышленноста, гIишлошъярен гIишлойиндустреи, хIаьта ниттa городской боахама, транспортен бувзамен, торговле, общественни кхачани бытовой гIулакхаш дарен, Iилма, культура а уялхцIенон а, плановофинансови органий, къахьегамхой жалобайн предложенейн бюро. 103 волча штате боацача инспекторашта юкъе — болхлой, экономикаи культуран тайп - тайпарча доакъошкара специалисташ. Цар а шоай дакъа юкъедихьад иттлагIа пятилетка чаккхйоалашеи 1981 шера хьалхарча беттаашкен грозненцаша даьхача къахьегама толамашта.

Отчетни хана халкъа тIахьожама городской комитето 482 тохкам баьб паччахьалкхен планаши заданеши кхоачаш мишта ю, кхом бара режим мишта лелаю, иназлех, къахьегама а материальни а ресурсаш пайда мишта эц, арахецача продукце дикал миштай хьожаш, къовсам лоаттабьб приписканашцеи, ца дьр дьд яхарцеи, бюрократизмацеи волокитацеи. Кхоачамбовцараш дIа а дахийташ халкъа тIахьожамхой гIийртаб тIахьожам эргабоахаш тоабе, планаши договорагIа дола декхараши кхоачашдарах бола кулгалхой бехктокхам айбе. Из тайпа нарушенеш ярах бехктокхаме ваа «Чечингхимчистка» яхача объединене директор нов. Амирхаджиев, художественни промыслай объединене керттера инженер нов. Остяннна, Грозненски консерви завода директор нов. Мутаилов, кхыбола кулгалхой.

Мовхьаш кхухьача автотранспорта производственни объединене тIахьожамхоша халкъа тIахьожама городской комитета уйла тIеэрзайир цу предприяте долча кхоачамбовцарашта: технически гIулакх дари текущи ремонт яри во лелара, транспорт балха тIарча наха шоай гIулакхашта лелаеш хилара. Аллха 7 «автобродито» паччахьалкхенна 45000 сом зе даьд. Анализо хьахьенка махкилара, цу автомашинех боагIгIача бесса пайда ийнабаларе мовхьаш кхухьача кхоачаш ца еш йиса план кхоачашъергьяр. Комитето дисциплинарни материальни бехктокхаме ээар объединене кулгалхой ин. Сапронови Строева, водителий группана духьала уголовни дош гIоттадаьд. Халахете а, республикански автотранспортни управлене начальника нов. Надирова лаьрхIар ное. Строена ший тайпара «наказани» с: на управлене балха дIавигав... на да-кх даьр!

Районнин городскойн комитетий заседанешка дийцад Грозненски лиейни производственни объединене берий ассортиментах дола барзнаш дукхагIа арахецара а уж дикагIа хилийтара а планаши заданеши кхачаш во еш хилларах, ЧИУС подразделенешка наха чубаха цIенош дечара гIишлой - монтажнин отделочнин балхаш во деш хиларах, Н. Анисимова цIерагIча НГНПЗ къахьегама хьалаш тоадарах дола а кхыдола а дешаш. Цар хьакъехьа тIаийцад доагIаш дола соцамаш, кхоачамбоацараш хилийтарашта наказани яь, гIулакхаш тоалуш доагIа.

Халкъа тIахьожама городской комитете болх беш я энергоресурсех пайда мишта ийбу хьежа штабаш, соцдолахье лораяоа хьежаш рейдаш ю. Анализо хьодьокх Грозне промышленноста арахецача продукцега дIабода мах миллион сомал дукхагIа хиннилга. Комитет хьежар пхе предприяте эттача хьала бахьанашна. Де доагIар дарах гIулакх дикка тоаденнад.

Массови тохкам бир доагора - энергетически ресурсех пайда миштта эц хьожаш. 100 совгIча объединене, предприяте, организаце из гIулакх мишта латт хьежар тIахьожамхой, тохкамий 12 материал йийцай комитетий заседанешка. Ала доагIа, кхом баран хьурмат даран тIехьа къовсам лоаттабелга Грознефтегеофизика» треста, «Чечингсельстрой» ЖВИ завода, дукхача кхыча предприятей кулгалхошта масса гIулакх а хиина дIаьттадац.

Города тIахьожамхоша тохка проблемаш дукха я, из — машинахь транспортах, кхчан средствех дикагIа пайда эцар, социалистически доалахье лораелга Iалашдар, приписнашнех ца даьр даьд яхарцеи, гостотчетность харцахьа яхарца, гражданий письмошцеи жалобашцеи болх бар. Производства, торговле, наха гIулакхаш дара, культура деррнгача доаькъошка кхоач халкъа тIахьожамхой. Цар де лерхIар цаI де: йоагIаш йола порядок оттаяр. Укхаза дийна дешаш ца аьлча йиш яц «Красный молот» заводи, «Оргтехника» яхача объединене, Грозненски УВР, «Союзавтоматстром» опытни завода, швейни объединене, ЧИУС СМУ-7, «Промавтоматика» НПО, города кхыча коллективай тIахьожамхой адресагIа.

Бакъда, докладчика а къамьлаш даьча депутаташа а белгал мадарра, халкъа тIахьожама городской комитета балха тIа кхачамбовцараш а да. Договорий поставкаш 4 бетта ярах город Грознерча 47 промышленни предприятех 17 лоархIаь ца хилар торкалдича хоалуш да тIахьожамхоша производство дегIайоалаяра торонаш дикка кIоарга техка йовцилга. Комитеташен группашен хIанз а мела леладу хIара балха моттиге, бригаде, участке, цехе заданеш кхоачаш мишта ю хан - ханнахьа хьежилга. Грозне предприятешка гIонна дола боахамаш дегIадоаладарах КПСС Грозненски горкома пленумо бань соцам кхоачашбара тIахьожам лоаттабар хила доагIIача боарам тIа дац. Ерригача рейдаша кIоарга гучадахац тIехьадисара бахьанаш, цхьатарра эффективно болх бац халкъа тIахьожама комитеташа, группаша, посташа. ХIанз а мела да тIахьожамхой депутатски группашцареи посташцарен бувзамаш. Цо новкъарле ю юкъарча де лерхIарашна кхача [illegible] а тIаахийта а.

Пренешка къамаьл даьча «Промавтоматика» НПО опытни завода слесара депутата **В. С. Полякова,** СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода лаборанта депутата **Ф. Ренгиевас,** НГАССР халкъа тIахьожама комитета председатела заместителa депутата **Е. П. Павлова,** трамвайно - троллейбусия управлене начальника депутата **А. А. Батаевеа,** «Октябрьнефть» НГДУ парткома секретара депутата **Р. Т. Гелбураева,** горисполкома секретара **В. М. Чепунова** кIоарга анализ йир городской комитета балха. Цар белгалдир укх шера бIаьстий хиннача мехка коммунистий партийни форумо тIахьожамхой балха лоархIам чIоагIа байцалга, экономически, социальни дегIадоагIачара цар лоархIам мах бань вартвоацаш боккха болга. Депутаташа уйла тIаяхийтар кхоачамбовцарашта, уж дIадахаре наьнъаш дийцар, КПСС XXVI съездо дIа мадехха халкъа тIахьожама городской комитета болх хилийтара кхы тIа а фу де деза дийцар. ТIахьожамхой — боккха низ, хIаьта цох бизза пайда эца беза беркате болх бе вайна новкъарле мел ступца къовсам лоаттабеча.

* * *

Сессе иштта дийцар КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра тIеерзаьлча халкъа депутатий Грозненски городской Совета мероприятеех дола дош а. Уж мероприятеш хьалха йийцар Совета ерригача массазарча комиссей заседанешка. Цига халкъа харжараша шоай замеченеш, предложенеш тийлар, тIатохараш дир. ХIаьта хIанз депутаташа шоашта парех хетар аьлар, корта бола, хьаьда предложенеш елар.

Дош дувцача дакъа лаьцар: промышленноста йолча массазарча комиссе председатела **М. М. Торгинова,** транспорта, кхьъаш декхара бу. на йолча массазарча комиссе члена **А. З. Дидаева,** коммунальни боахаман благоустройствашен йолча массазарча комиссе председатела **В. И. Угурчиева,** бытовой гIулакхаш дара йолча массазарча комиссе председатела заместителa **В. Д. Калайтанова,** унахцIено лораяран социальни Iалашони массазарча комиссе члена **Н. А. Лязункова,** соцзаконность лелдаран общественни порядок лораяран йолча массазарча комиссе председатела **Е. Д. Бибикова,** жилищно боахама управлене начальника **В. П. Афанасьева.**

Дош дувцара итог йир Грозненски горсовета исполкома председатела В. М. Шамардина. Цул тIехьагIа сессе берригаш раьза а болаш чIоагIйир КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра тIаерзаь йола халкъа депутатий Грозненски городской совета мероприятеш.

Дукхача шерашка водитела болх а беш хьаьнала къахьегаш хьавоагIа «Терек» ПМДО объединене шофер-крановщик вола Ирисханов Сайд-Мохьмад. Тоьал ха я цо цу предприяте болх бу а. Цу юкъа цхьагIара хьокхам гойташ, шийна ховр новкъостачта камаьрша дIахьехаш, шийи иман хьинаре ца кхоаеш из хиларо пулна болх беш мел волчун безам тIабахийтай цунна. Сайд-Мохьмадах лаьца ала дика дешаш корадоагIа массанена а.

СУРТА ТIА: С.-М. Ирисха-[redacted]

Я. ЦУЕВА сурт.

Грозненски «Электроприбор» заводе дика йовзаш я производстве хьалха латтача токара коммуниста Некрасов Юрий Ивановича цIи. ИттлагIча пятилетка задани цо диъ шера кхоачашьйй. ХIанз хьинар дола токаре «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхача девизагIа заводе йоаржаьча яхье дакъа а лоацаш, хIара денна задание 140—150 процент кхоачашъеш къахьегаш ва.

СУРТА ТIА: Ю. Н. Некрасов.

Я. ВАТЧАЕВА сурт.

ПОЛИТИЧЕСКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ
ДЕШАРА ШУ ЧАКХДОАЛАШ

ПРОПАГАНДИСТА СИЙ

ХIана 12 шу даьннад «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттей газа йоахача № 1 йолча цеха начальника Тебоев Бексолта Суламбика пропагандисталла болх бу.

Пропагандиста С. В. Тебоева лелаер теоретически практически гIулакхаш айхха шоайла дувзаденна хилара принцип я, цудухьа айхха юва цо Iомаеш йола материал а коммунизм хьалхара хьаьдача декхарашца.

Марксизма-ленинизма ларпий школана кулгалдеш вола Бексолта Суламбин ладувгIаш барий санкцетами творчески хьинари айдара политически дешаро новкъостал дукхагIа деригдола гIулакх де гIерт. Гучох, цкаа бахьан доацаш дац цо кулгалдеча коллективо коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи лелаяра бакъо хIара шера чIоагIъеш хилар. Укхаза оагIув оагIох а теха къахьегаш ба бе-беча къамех бола нах. № 1 йолча цехо толаме кхоачашъю производственни заданеш, тIагIертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикал лакхъяр, хIара балха моттиге къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхар духьа.

ХIара занятена массе оагIорахьара кийчо ю С. В. Тебоева. АргIанна йоагIа тема дIайовзийташ цо шерра пайда эц гойтара пособеех, моттигерча материалах. Практически заданеш телара порядок юкъе а кхувлаш, Бексолта Суламбика ший ладувгIараш Iомабу цехе меттел, бIарчча «Малгобекнефть» НГДУ а толамаш дахарен аьттув ца баларен бахьаний бокъонца анализ е. Коллектива хIара члена йиш хулийт цеха меттел, бIарччача предприяте а бухсоцаш хьахур дукхача дакъе саго духьал ший къахьегамца лоацача даькъах тийша долга дикагIа кхетаде. С. В. Тебоев чIоагIа дог тийша ва, практически заданеш телара метод вахарца, коллективай къахьегама гIулакхаш айхха ювзаш теори Iомаяра геттара дика форма хиларах.

«Коммунизма материально - технически бале хьаяр — партен правительствай керттера экономически декхарь яха раздел Iомаеча хана пропагандиста XI-ча пятилетке цехаш «Малгобекнефть» НГДУ-нех хьалхонка латтача декхарашца йийзар из тема. Социалистически доалахье ший метта лоаттаелга Iалашдара даькъе цеха нийслуча кхоачамбоацарех дийцар. ЛадувгIарашта тIадиллар Iалашон службо ший болх лерттIа ца бар бахьан долаш вIаштIехьдоацаш нийсденна насосно - компрессорни турбеш йоадаечара кхоачамбоацараш фу даь дIадоахаргда хьожилга. Юха занятии хилча ладувгIараш хоам бир заданиш шоаш кхоачашъярах.

М. В. Торе предложенеш елар турбеш Iочуяка цхьоалагIча бригаде оперативни группа вIашагIйолла йаккх. И. И. Крохмала — мехкдаьтта доахача мастера стеллажий конструкци а оттаь, пунах пайда иишта эца беза дийцар. Иштта, ладувгIарий инициатива бахьан долаш ца талхийташ хIалдара яьккхар безача маькха оборудовани.

СССР-е Iалам лорадарах, Iалама рузкъай кхом барах дола дош Iомадеча хана С. В. Тебоева деша багIарий уйла тIеэрзайир химреводаш наст каста лелхаш хиларах района тоъаш доаца геттара дукха хий Iоухаш доаш хилара. Хин цех кхоанц шоай ремонтни балхаш де.

Эттача хьала уйла а я, ладувгIараша предложени елар хий цеха болхлошта эшаш дола новкъостал де. Из предложени дIатIа а нийна къоабалйир ерригача «Малгобекнефть» НГДУ коллективе.

Школе дешаш бараштa хьашт долаши эшаши хилар «Социализми къамаши» яха тема Р. В. Бондаревас — мехкдаьттан гази йоахача оператора, — «Малгобекнефть» НГДУ коллектива къамий лоттамах дола дош къоастадеча хана, белгалдаьккхар, 14 къамахи народностахи болча вииалаша барт тайнача цхьан дезало санна управлене болх беш хилар. Царна юкъе дукха ба учениках болаш дIабола а бенна, къахьегама школа а яьккха, юкъерча технически лакхерчен дешара заведенешца дийша а баьнна, хIанз тайп - тайпарча производственни участкашта кулгалдеш бераш.

Практически заданей метод юкъекхувларах пропагандиста С. В. Тебоева вIаштIехьдаьннад ше, кулгалдеча школе ладувгIарий шоай декхараши тIадехна общественни гIулакхаши кхоачашдарна творчески цикъ лелабе торо хулийтилга. Деша вагIача 16 сагах бархI дика рационализатор ва. Укх шера аллха 4 бетта 7 рацпредложени еннай цар, хIаьта царех шиъ пропагандиста ше еннай. 1980 шера балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша яь экономически эффект — 10,6 эзар сом. Рацпредложенош телача хьанарегIа дакъа лоац деша багIараша: И. А. Панчук, М. В. Торе, В. О. Ахриева, кхычар.

Марксизма-ленинизма ларпий школе деша багIараша иштта хьинаре дакъа лоац общественни вахаре а. Агитатораш, халкъа тIахьожамхой болаш балхаш ду цар, партийни организаце шоашта тIадехка тайп - тайпара гIулакхаш кхоачашду, социалистически яхье хьалха латт.

«Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттен газ йоахача № 1 йолча цехо бетта-бетта плани социалистически декхараши кхоачашдарах доккха дакъа доал пропагандиста С. В. Тебоева.

Укх шера 5 бетта плая 100,3 процент кхоачашъьяй цеха коллективо. Рационализаторски предложенеш юкъеихьарах укх шерра а 4,7 эзар сома экономически эффект хиннай. Дакъаче толамаша школа дешархой гIадбилга ца Iеш, кхы а дукхагIа хIамаш нарагIдувла декхарийла а бу, керда кхоачамаш леха, КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра доккхагIча хьинарца къахьега дог оттийт.

Т. ФЕДОСЕЕВА,
МагIалбика района «Ленинское знамя» яхача газета редактора заместитель.

ДезткъалагIча шерий комсомольцаш

ХЬИНАР ДОЛА НАХ

— Тахан аз возийтаргва хьона дика комсомолец. О-о, уж хьинар долаш нах ба, царца-м цIерала экхна а мегаргва, — деррига дийца з ца воалаш сецар «Новогорский» совхоза керттера агроном Гидиков Мерлу, машин хьа а кхаьча.

Атта тIайоал тха гааж юкха йоацача урхенах. Терски дукъа тIара гучайоал комсий плантацеш. Сийна форд уллаш саниа хеталу хьалхашка... Доккха хиппад комсий гIа, цунна кIалхара гуш до мааьхо хоадаь хIаьаза хьахулаш доагIа комсий гайдолгаш.

— Кагий нах, сухал белаш, бIарча итт гектар хьалха ба вайа комсаита молхаш тохара вайца яхье баьнна лоалахой, — аьлар ший новкъосташка механизатора комсомольца Астамиров Рамзана.

— Тахан-м дувцията йоацаш хьалха довла деза вай, хIана аьлча, механически обработка еча тIехьадисад вай, — аьлар механизатора Муртазалиев Мовлас.

ХIаьта № 7 йолча бригада группкомсорга Голтонова Асмаас, балха ди дIадолалуш ший комсомольцаш гул а бь, дийцад шоай бригада Джениев Мовле кулгалдеча коллективал тIехьайисара бахьанаш малагIаш да.

— Мехкарий, фуд ер? Комсаш хьаястара, уж хьалхехкара, дIара хьалха мадарий вай, тIаккха хIанз сор тохаваронгаш дIаяхара тIехьа дус. Порядок йий из тIаккха? — доладир Асмаас къамаьл.

Массехк шу да Казласи Эдуи Джениев Мовладин керте латтача шин бригадо вIашин ягь лелаю. Ала дезаш да, уж шаккхе а коллектив къахьегама дисциплина лакха йолаши барт чIоагIа болаши хилар. Цу гIулакхаша новкъостал даьд царна бIаьстан юкъе ду балхаш совхозе массанел хьалха чакхдаха, иштта дика дIадоладаьд цар комсий бешамашка дIахо деш дола балхаш а.

БартагIа а хьинаре а къахьегаш ба цу бригадай членаш. Царех дикагIчарех дилла а лувш «Молие». Дукхха йоацаш аравьнна номер а яр дикагIа бараштa хетаь. Цу тIа дувцар «ВIаьстан кха» оалача конкурсе районе шоллагIа моттиг аьккхача механизаторех комсомольцех Муртазалиев Мовлех, Тимирсултанов Рамзанах, Сабанчаев Iаьлех. Комсашта молхаш тохача а механически оасар деча а дийнахьара норма 200 процент а кхы дукхагIа а кхоачашъю царех хIаране.

Темпаш лакхъяра къовсам лоаттабеш, цар дицдалийтац балха дикал лакха хила езалга а, цудухьа чIоагIа тергам тIабахийте хьож укхала молларIа операци мишта чакхъьяккхай. Оалбеза цхьанегахьа а бац.

Комсаш телаечух хIара балха ди де деза гIулакхаш сов дукха долаш хул аьхка. Укх денешка аргIанара балхаш деш ба бригадай членаш — механически оасар, сов тохавронгаш дIалхар, молхаш тохар.

Комсаш лелаераш комсомолкаш Ибрагимова Хеди, Магомадова Роза, Шахмурзоева Рибу, АлиевгIар Яхеи Сарсари (йижарий), Абоатова Куса кхоалагIа дIайоахаш ба сов тохавронгаш хIара денна 100—120 процент кхоачашъю царех саго норма. Цар сийна къахьегама сийлен байрах аьяьяр шоллагIча отделене кхай тIарча стале.

Шоаш йеш бола болх сиха а дика а бань ца Iеш, мамогга дукхагIа кагирхой комсаш лелаяра балхашта юкъеоза гIерташ а ба Эдуи Мовладен бригадай комсаш лелаераш. Цу гIулакха хьалха латт Джениева бригадера мехкарий.

Лаккха социалистически декхараш тIаийцад цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера цу вIашин яхье аьнача бригадай членаша. Цар лаьрхIад хIара гектара тIара 67,7 центнер комсаш чуя, план 58,7 центнер йолаш. ХIара комсий гаьна дикача дас санна гIулакх деш бола уж, хIанзе а дог тийша ба шоаш дош кхоачашдергхиларех. Цу гIулакха гIо дергда царна хьинарча къахьегамо меттел, бригадашка хIа а ена хIанз царга йолаш йолча технико дика болх беш хилара а.

А. ХАЖМУРАДОВ,
Надтеречни района «Путь к коммунизму» яхача газета балхахо.

ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!

ПЯТИЛЕТКАНА—ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМ

«Социалистически яхь — наха лелаеш йола творчество, — аьннад съезда трибунера новкъоста Л. И. Брежнева. — Ший бокъонца долча маIанга диллача цунна ларде улл наьха боккха сакхетами инициативеи. Духьал цу инициатива новкъостал ду производства кхоачамаш хьегучадахараи оарцагIдахараи, балха эффективности дикали лакхъяра».

ДIалхача пятилетке, мехкарча къахьегамхоша дIадоладаьча кхыча дикача гIулакхашца цхьана, вай республике шерра дIаньрхар «ХIара балха денна — дикала ЗнакI» яха девиз. Из бокъонца иттлагIча пятилетка декхараштен идешитен макеттара ар, производственни коллективай балха хьинар айдора цо. Из девиз а йолаш ахь лелаьча Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша планал совгIа маьхала ньккхар 83,5 миллион сома продукци. Цунах 90 процент совгIаяр къахьегама оасарле лакхъяра чотагIа хьаьй. Продукце 50 совгIа керда тайпа карадерзадаьд.

Капиталовложеней пхе шера план кхоачашъьй республико. Керттера средстваш нийслагIча пятилетка нийсйенча 1,3-зза дукхагIа йолалийтай болх бе. Доккхий толамаш даьад юрта боахам детIабоалабеча. Масала, шера юкъера лаьрхIача юрта боахама валови продукции 1966—1970 шерашкарчул 22 процент дукхагIа а хиина 350 миллион сомага кхаьчай 1976—1980 шерашка.

ЦхьайтталагIа пятилетка шоаш дIайолаеш республика къахьегама коллективаша доккхий социалистически декхараши встречни плааши тIаийцай.

Къаьстта чIоагIа уйла тIайохийт республика доагораэнергетически комплекс дIахо дегIйоалаяра.

Мехкдаьтта промышленносте хIара шера 7,5 миллион тонн мехкдаьтта доахилга Iалащде дезаш да вай, дIахо кхы а дукхагIа дахара лард йолаш еза XI-ча пятилетке, Мехкдаьтта доахачеи мехкдаьттахимически промышленносте производства объемаш 90—100 миллион сома дукхагIа хилийта, къахьегама оасарле 13—15 процент лакхъе еза укх пхе шера.

Доккхийи бехктокхамеш декхараш латт машиностроенен металлообработкан предприятей коллективашта хьалхашка. Цу гIулакха овлангара дезз реконструкци еш шерьеш лерхI «Электроприбор», «Трансмаш», «Электроинструмент», «Красный молот» яха заводаш, радиотехнически кхыйолех предприятеш, хIаьта иштта республика районашка хьалэргйолаш я цар филиалаш керда заводаш.

ЦхьайтталагIча пятилетке дIахо дегIадоагIаргда транспорта деррига тайпаш. Наькъаш дукхагIа дахнеш кхы тIа а тоаден, трубопроводаш яхка, город Грозне аэропорт хьалъаь яккха лерхI.

Доккхий декхараш латт лийгачен кхачани промышленноста доаькъошта хьалхашка. ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка тоьал дукха капитальни вложенеш дIахийта лерхI цу доакъошка. Масала, Грозненски производственни швейни объединене хьалъергья 5 миллион сом тарга сметни мах бола производственни корпус, Урус-Мартане 1,9 миллион сом мах бола швейни фабрика, Гудермесски района «Новогрозный» яхача поселке 2,9 миллион сом мах бола швейни фабрика. ДIахо балхаш дергда Назрановски трикотажни фабрикера производство шерьеш.

ГIишлон балхий объемаш дикка йоккха е, гIишлой индустре база дегIайоалае, гIишлон материалаш дукхагIа хьае лерхI. Республика халкъа боахамга дIайохийта капитальни вложенеш 12—15 процент алоам а яьа, 1985 шу чакхдоалаш 460 миллион сомага дIакхоачаергья. Цу ахчах керттера дакъа машиностроене, нефтепереработка, мехкдаьттахимие болх беш йолча предприятешта реконструкци ерге технически кхы тIа а кийтьърген дIадохийтаргда.

ЦхьайтталагIча пятилетке оттаь планаш толаме кхоачашъяра бола тешам ба, аргара хьалха, хьинаре къахьегам. Цудухьа тахан чIоагIа лоархIаме да съезда сийна лелаьча социалистически яхье айденна хьина хьинар лаьгI ца далийтарал совгIа, цун толамаш кхы з дукхагIа хилийтар, парте съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараши кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар.

ЦхьайтталагIча пятилетка заданеш толаме кхоачаш тIехкхоачаши яр духьа лелаеча «Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам тIа белгалдоаккх, яхьа довла «Эффективноен дикен болх белга» хила езаш хилар. Цун маIан фуд аьлча, из да, производственни мощностех, ерригача ресурсех бизоагIа пайда эцар, халкъа рузкъан хьурмат дар, бракаца дира къовсам лоаттабар.

Яхь — творчески гIулакх. Вахаро хIезнга хьехац къахьегама яхьа формаш. «Эзарпей договор», «Балха эстафета», «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «Хинал хьалха хьалдергда, хинал хьалха варадерзадергда» — уж а дукха кхыйола а патриотически почнинаш ханана техка а къахьегамхой творчески хьинар дIахо айдара гIо деш а я.

КПСС XXVI съезда балха итогаш областной партийна организаце декхараш дувцаш дукха ха йоацаш хиннача республикански партийни актива собране белгалдоахар, хьалханна литта декхараш кхоачашдеча ше лоацаргдола даьха белгалдара хIара къахьегача коллектива, хIара болхлочоа новкъостал дергдолаш вай берриг организаторски политически болх вIаштIехьбаккханза барг ца хилар.

Цу гIулакха боккха лоархIамболаш да шерра хьалхаьна доле, хIара балха моттиге производства эффективность лакхъеага IалащеаьнаI съезда делегаташа республикерча берригача къахьегамхоша даь кхейкарал а «ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхаш девиз а йолаш яхь йолаьча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически «Электроприбори» заводий коллективаша кхайкаль инициатива а.

«ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яха болам хьехиннаб промышленни предприятешка. ХIаьта а из геттара дика мегаш ба халкъа боахама дерригача доакъошта. Цудухьа да гIишлонхой, транспортникаш цунна юкъебахар а. Из почин хьалльаьй юрташкарча къахьегамхоша. Масала, укх денешка социалистически декхараш тIаийцад «Шалински» совхоза коллективо. Шера тIехьаьри мулаш белгал а дань шалиницаша бокъонца къоастадаьд уж мулаш дахара шоай хIара денне де делараш. ХIара агрегато денна дьажълаш дIаера боараи лакхьабь пар 11 гектарагара 18 гектарaга кхоачабеш. БоарамагIа 10,3 гектар дIас езаш йола шекара свеклаш дукхха а дукхагIа юв.

Кердача боламо шерра торо лу производства чурча кхоачамех масса оагIорахьара пайда эцара, къахьегама эффективноста, хьаеча продукце дикалая дукхалан хаддаиза тIахьожам лоаттабара. Цхьабакъда, нагахьа саниа цхьа хIама дойл. Эттара нийсагIа дола лозунг, В. И. Ленина аьхачох, аллха тIар, даьсса хабар мара хIама хургдац, нагахьа санна нийса экономически расчеташ ян из ца хуле. Цудухьа фабрикашка, заводашка, гIишлонашка, боахамашка вIашагIйоханза яргьац хIара денна беча балхах бухсоцаш хьахургдолчун нийса лоархIам беш йола группаш. Цу тайпарча группашта юкъе бахийта кегаргбар производстве хьалхалаттараш, экономисташ, общественни организацей вакалаш.

Тахан планаши социалистически декхараши кхоачаш деш йола промышленноста, юрта боахама, транспорта, гIишлоний, халкъа боахама кхыча доакъой коллективаш керлача пятилетка хьалхара шу бокъонца дола хьинарча балха шу а даь дIаоттаде гIерт. Цунна тешал ду 1981 шера пхе бетта халкъбоахама планаш кхоачашъяра итогаша. Пхе бетта итогаша хьаьокх дукха а дукхагIа йолча предприятешен организацешен белгальянь планаши тIаийца социалистически декхараши толаме кхоачашдеш хилар. Пхе бетта республика промышленносто планал совгIа маьхала яьккхай 8,4 миллион сома продукци. Из арахецара план кхоачашъьяй, керттерча дакъе ерригача промышленни предприятеша.

Тоьал доккхий хIамаш кареIдаьннад юрта боахама къахьегамхошта а. Толаме кхоачашъеш я хьайбай продукци кийчъяра заданеш. Дика вIаштIехьдаьхад бIаьстан юкъе кхашка ду балхаш, гурахьа дийнача ялатащта а кхыча юртбоахама культурашта а Iунал делга, чуяца дезача ялатащта кийчо елга.

Цунца цхьана, цхьайтта предприяте кхоачашъьяц къахьегама оасарле лакхъяра плая, хIаьта царех цхьаьраша кхьметтел лох а ялийтай из 1980 шера пхе беттаца нийсйича. Царна юкъе — «Грознефть», «Севкавнефтегазпереработка» яха объединенеш, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод, Грозненски нога гIирса фабрика, кхыдраш.

ХIанз а тоьал лоха я хьайбай продуктивность цхьайолча колхозашкех совхозашкеи. Масала, 1980 шера республика боахамашка кхаба чуоттадаьдар 40 эзар гаргга бежан, 45 эзар совгIа хьакха, доакъар, отараш Iалашдаьдар, йапраш хержаяр. Цхьабакъда, чуоттадав яайбаш во кхабар бахьан долаш царна тIаккхийтта дулх геттара нIеанга да Шалински, Малгобекски, Сунженски районий дукхача боахамашна.

Деттача доахана продуктивность нIеанга лакхлу Сунженски, Малгобекски, Надтеречни, Урус-Мартановски районий дукхача боахамашна.

Вай берриг организаторски политически болх, белгалдоахар КПСС обкома пленуме, чуберзабе беза къахьегама коллективашка, юххьанцарча партийни организацешка. ЦIаькха а кIоаргга тахканзе дергдац хIензле а дина вIаштIехьдац аьнне хеташ дола ерригача предприятей, гIишлоний, халкъа боахама бIарччача доакъой гIулакхаш, уж тоадара динза дергдоацар сихха де деза.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС обкома лектор.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом болабеннача дийнахьа дениз 40 шу дузаш

ИЗ IУЙРЕ ЮХА А ДАГАЛУВЦАШ...

(ТIема хьалхарча деноех дола тIема кинооператорий тешалаш)

Союзкинохроника кинооператораш 1941 шера 22-ча июне, массазза а санна, мехка тайп-тайпарча моттигашка кIирандийнахьара сюжеташ—къахьегамхой салаIар, спортивни яхьаши ловзараши, бIун гарнизонашкарча салтий вахар — лаха езаш бар...

Брестски крепоста салтий салаIарах йола сюжет яккха лкхензар оператора: Iоажало вихьар из. ТIаьснача балах хьалйиза цу кIирандийнахьа Iуйрийнара сабелгало йоалаш латта ха, халахете а, немецки трофейни кинохроника кадраш тIа мара го йиш яц тахан. Iуйрийна 4 сахьат даьлча набарах йоаллача города тIамаьхкар артиллерийски цIарш ала. Чухьнахьа дувзача баранъашца аралелхар нах. Крепоста гарнизона чура массохк автомашинаца машингнаькъагаьла дIабигар нетийн бераши. ТIаьи аьлиа хьалйиза лаьттача эшелона меттахьара яла кхензар. Бомбаш еттаелар цунна. Лотаелар еррига эшелон. Кхаш долчахьа дIаудар аралелха нхийнараш. Царна тIа а кхуш самолеташ Iолох а еш пулеметаш еттар моастагIчо.

Мехка кхыча мийнгге, тIом хьайнилга ца а хоьш сюнеташ яха Батуми дIа я кхаьча, гостинице сатийна дIаниисвелар кинохроника Центральни студе оператор Крылов Анатолий. Аппаратура кийч а яь пляже вахар из. Iаьржача форда берда тIа салоIаш бола батумцаш пленка тIа боахаш вар из. ЦIаьхха хьахевар ведда хьаьвекача эIамигача сага сатем байна оаз: «ТIом хьайнаб, новкъостий! Радио чу гIолла хьанхайкадир тIом хьайнилга!..» Цу сахьате Москве дIавахар Крылов.

Чуйнина гIуланхех йоаллаш духьалъэттар Крыловна столица. Хьалха санна дукха нах бацар киностуде. Дукхха операторащ фронте бахабар, хан-ханнахьа экранаш тIа ювлаш яр цар кинорепортажаш.

Кийчлуш алх ди даьккхачул тIехьагIа Мински шоссе тIа яьлар Крылов Анатолий юкъе вола группа а. 5-ча июле Смоленске дIакхаьчар операторащ. Бомбаш цкъа чуйнитта Iийнаяцар город. Малхбузен фронта штабе цхьан авиационни даькъе дIахьожавар Крылов. Хьун юкъе баь тIа уллача аэродроме фронтера шийн хьалхара сюжет яьккхар цо. ТIехьагIа Ельнински выступе хила а вийзар цун, хIаьта цига советски кинооператорех хьалхарбаращца вай эскара йоккха тIалатаре операци чакхьяккхар пленка тIа даннхарах хиина дегаIоз а яйзар цуна. ЦIаьнкха дицлургдоацаш дег чу дижар оператора 1941 шера август бовш Ельнина тIатаIар а из мукъаяккхар а.

ХIаьта кхыбола оператор Вихирев Николай а авиационни даькъе хьожаваьвар. Шийн ассистентаца Вакар Борисаца Киев йолча оагIорахьа съемкаш е воалавелар из. Бомбаш етта Пе-2 самолеташ йолча полка аэродром Малая Девица яхача юрта йистерча баь тIа яр. Киевгахьа гIерташ бар гитлеровцаш. Цхьан самолета тIа моттиг хьакъоастайир Вихиревна. «Хьагучох, водаш ва-их хьо?» — шийн вонихагIволча новкъостага маьлхара ваха хьаттар Вакара: из ше а сатуваш вацар тIема гIулакхашка дIав. ТIехьагIа шортта тIом бе ихуъргдк Вакар Борнса а. Автохати кинноаппарати йолаш бомбардировщикаш тIа леларгва из, из лагаш хургва Сталинграда дохадавча гIирсашта юкъе, цунна лургъа ЦIеча Байракха орден а Паччахьалкхен премк а. Майра а дега кIаьда а вола из саг, талант йола оператор, гитлеровций тыле, Ковпака гIоръяьлна йола рейд чакхйоанхача хана моастагIчун карагIа вожаргва.

Аэродроме Вихирев Николайна хайра ше летчикаца Еремица водилга. Батальонни комиссара Фадеева аьлар цунга: «Хьо вигар духьа, новкъост Вихирев, самолета тIара цхьа бомба Iолькхай саха.». Аьъ, со бахьан долаш моастагIчун керта тIа ца йожаш юсаргья-их бIаь килограмм дозал дола цхьа бомба, лхаш корзагIвальна уйла йора оператора. ХIаьта летчик Еремин, штурман Заварихини стрелок-радист Конон тоъал доаца тIема гераз моастагIчоа тохар духьа, массаза а санна, геттара унзарча кхерама духьалъоатта безаш ба-их. Цу кхераме а дIадодачун а маьха хургйийхьог! аз доанкхаргдола лоацпа лента?

Готта я Пе-2 кабина. Кинокамера маьлха хьатIа а тоIаяь халла бомбалюка тIа Iохайра Вихирев. Лаьтта гIолла сихха дIа а еада, хьал а гIетта, хьалха дIаяхача самолетаща тIехьа сагала урагIъяхар самолет. Бомбаш чуетта шоаш болабалалехьа массехк секунд хьалха Вихиревга хоам бе дош деннадар штурмана Заварихина. Дукха ялалехьа кулга-сашалца лохе Iочухьажа аьлар цо. Оператора кхетадир шоаш фронта доазув хоададелга. Аьрдехьа хьежача кIур бар гуш: йоагаш латтар Белая Церковь. Уллув йолхаш яр кхийола самолеташ. ЦIаьхха оагайир машин. Оператора бIаргаго кхийра тIехьашкахьа сихха гаьна йоалаш латта Iаьржа морхилг. «БIаргадейрий хьона, зениткаш миштта ювлар?» — лерге а вена, хьаттар Заварихина.

Укхаза а цига а, цигаьза самолета геттара юхе а лелхаш вхорч дар. Лоле, цIинеторгий бетташ санна, летадуш хьайза бодача наькъа тIа йоагаш таннаш латтар. ЙоагIача тайпара дIанийс а енна цхьаннена тIехьа шолагIчяр йолаш лаьттангахьа пике е йолаелар самолеташ.

«Кийчлелахь!» — Заварихина чIоагIа баламах мIингиа Iеттар оператора, хIаьта вож камераш визара чу улувра бомбардировщик лувпа волавелар. Бомбалюка хьаеллаеннача наIарашна Iаьржача бомбашта юкъерча йовкъамашке бIаргагуш дар сийрдда къега лаьтта. ТIахкача гIерта моттиг цхьанна, хьа хьалхашкахьа яр. Самолета гаьна ца йоалаш йолх бомбаш цхьан юкъь, тIаккха, шоай яра йовкхьамаш лаьттагахьа а хьежаш, шорттига Iоерз. Сихха телеобъектив дIа а елла, дIахо болх бу Вихирева. Цхьан секунда гучаякхх тIаьи аьнна тайкех хьалдиза IамагIча лаьттан чIегилт, цул тIехьагIа из деррига къайладоаних лелхача бомбай кIуро. Штурмана меттахьа хьожалый бомбаш! Пикера шоаш арадовлаш вийр оператора лоталуш латтача шийн танка чура, тараканаш санна, аралелха немций. Бомбаш чутайсачул тIехьагIа хайнаш шоаш хиннача юханьхкар машинаш. ХIанз цар йоккхий топпаш тIадийхкар моастагIчоа.

«Дом дIа-м бахийтар хьона вай цаьрех!» — гIадвахи цIоагIа техар Заварихина. Штурмана кора чура гуш яр кIур уххаш латта танкаш. ЦIаьхха сатем а байна дIа а хьа а хьежа волавелар Еремин. «Стрелок! «Мессераш!»... Лаккхера, маьлха аIанараша хьула а еш, шишша атака чукхийлхар гитлеровски истребителаш. Еремина самолетага сов сиха гола тохийтарах бIаргашка боад техар оператора. Стрелок-радист волча Конона дIаболабир шийн болх. Лаьттагахьа Iолох а луш цIенгахьа йийроар Петлякова (Пе-2). Ийснена юкъера йиъ машин цIакхачанзар...

Ше даьнкха лента а яйца, сихха Москве дIа а ваха, цу сахьате из кийчдир Вихирева. Центральни газетий редакцешца кадраш йийхар цунгара. ШоллагIча дийнахьа уж сурташ арадаьлар «Правда» тIея «Красная звезда» тIея. Шийн лента хьалхарча копеца полке юхи дIавахар Вихирев.

«Хьаькокхал пленка», — дийхар комиссара. Экрана метта хьалгалича кIийча кисе тIа из доа деча, массехк ди хьалха мара ца байна нах дийнбелар. Экрана тIара хьагIоагIача сердало гучадоалар летчиний аIашкауха кIаьнкIамаш, чIоагIлуш латта бордаш. Лийгача шоай доттагIий чIир лехаргья цар...

МоллагIъяр санна йоалача цу киносеансе комиссара улув вагIар оператор. А. дехкеваьннавацар комиссар кинооператор бахьан бомбардировщика цхьан бомбах яцам хиина хиларах.

...1941 шера 2 августо кхачалехьа Москве кинохроника Центральни студе тайп-тайпарча фронташкара 5000 метр пленка кхаьчар. ТIехьагIа яьхача миллионашта чуйоагIача цу метраша бIаьцоранна яхартйолаш исторена йитай тIема хьалхара юкъ— цIий Iомехна довнаш, мехка юкъера хьатIауха керда низаш, бахача наха фронта дугIо-новкъостал...

Хьаьккха яьнна материал сихха кийчйора, цул тIехьагIа цу сахьате дикторски текст оттае Iоховшар ладархой, журналисташ. Режиссера Копалин Ильина дагадоагIа, материалашка а хьежаш, Павленко Петра хроникана комментареш язъяь. Одессей Севастополи лораелга пленка тIа даькхача оператора Микоша Владиславе дагадоагIа, йист хилар доацаш хьачу а ваьле зала наIарашта юхе Iо а хайя, экрана тIара бIарга боаккхаш Довженко Александра сахьаташ даьха. Пленкаш кхоачаелча тIемах, кинооператорий балхах, тIема кинохроника лоархIамех дуцар цо.

Верррига а 257 саг вар фронтовой кинооператораш. ТIема хьалхарча дийнахьа дена тIехьардар тIаотталца цхьана къахьийгар цар. Салташца цхьана бир цар Москвера Берлине, Волга тIара Эльбе кхачалца бола беррига фронтовой, турпала никъ. Кхьметтал саьоIача лоацнача юкъа а наб кхийта улла с маьхат ядеш, уйлаша дIалаьца е цIагIарбараш дагабеха воалла салте пленка тIа воахар цар. Исторена адамий дегашта, кхоаненна хьалхашкара шоай бехктоьхам кхетабора цар...

Шийн са Iодалад тIеи тIа хIара пхелагIволча оператора. Царех цхьабараш дIабехна боаьха моттигаш техан а тIехьа йоазаш яц... Ийсай цар яьккха пленка. Цхьанна дагарадьд тIем тIа кхоъи ахи миллион метр гаргга пленка яьккхалга. Цийн Iомехмадеш а вахар дIалуш а яьха пленкаш, шераш дIадахача машара тIехьа лоаттабеча кьоасаме яхо бола гераз а хинна дIаэттай. Масала, дунеп дукхача мехкий экранашта гIолла чакх а даьнна, исторе баькъдолчуна дукха миллионаш бола нах духтIабаьха «Сийлахь-боккха Даймехка» яха 20 серех латта документальни киноэпопея санна.

Галина БАКШЕЕВА. (АПН).

ЦIаьнкха а дицлургдац кIарцхал доалла аьшкасьргтехача карта чура хьахьийна берий бIаргаш.

ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

ЗаконагIа йоацаш яь оккупаци Намибе йоза 14 шу согIа ха я. Претора правителаша де тиган ООН-а яхар, дунеп халкъашта юкъерча бокъон еррига нормаш телхаю. Цул совгIа тIехьарча шерашка Намибера тIема оккупаци чIоагIа айенний. Къулбаафриканск 100 эзарнега кхоачаш салтех полицейскеши ба хIанз мехка бахача наха духьала бокъонца тIом беш.

Даьха мукъалнхара тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIа хала бале а Намибе халкъ, цун декал дола авангард Къулба-Малхбузен Африка Халкъа организаци (СВАПО) къонахчалех ехам котало йоаккхаргхиларах бола тешам байнек яц.

СУРТА ТIА: СВАПО цхьан бане.

АДН—ТАСС сур.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРИ ХАЛКЪИЙ КХЕРАМЗЛЕЙ ВАХЬАН ДОЛАШ

Швеце столице Стокгольме хилар укх деношка герзаш Iоадара духьалара, Европера герз дIададаккхара тIехьара дунеп халкъашта юкъера конференци. Цига дакъа лоацаш хилар Европа, США, Канада тIема духьларча организацейи болаьмийн викалаш, бовзаш бола дукха общественни политически деятелаш. Стокгольмски форуме дийса лоацаш хиннараш — партийностаган дика гIулакхаш леладаргеп диллача мелла чIоагIа бе-бе уж бале а — машар лорабе, халкъий паргIатонна, шоай лоIаме хилара, кхерамаленна империалистически гIозараш тIагIертилга юхатоха гIерташ хилафо вIашиоаш хинаб.

9 июне йоккхача Кремлевски дворце къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «США-с вIалла ца хиннача тайпара герзаш Iоадеш хилар, Пентагона глобальни стратегически манипуляцеш, долчча бесса аьлча, американски империализм дунеина доал де оттаяра лаьрхIа чIоагIа сихбаь лелабеча цу берригача балха халкъаш духьала хилари эгIаздигари дика кхетадеш да».

500 миллиард доллар — иштта йоккхача астрономически цифрай боарам болаш да деррига дуне тIа тIема гIулакхашта 1980 шера дIадахийта ахча. Уж даннеш йоалаьад дунеп халкъашта юкъерча конференце болх бечча деношка арадаьнначa машара проблемашта тохамаш деча Стокгольмски дунеп халкъашта юкъерча Института ежегодника тIа. Цу Iалашмате дукхача ахчах ах гаргга дар США-си НАТО гIоларча цун союзникашен дIадахийтар да. Институто даьча лоархIамех из шоала дукха гIа да Советски Союзоп, Варшавски Договоре кхыча мехкашен шоай оборонага дIадохийтачул.

Бакъда, гIулакх-м аллха цу вIалла ца хиннача тайпара дукха герзаш Iоадеш хиларах лаьтта Iац, из латт иштта герз Iоадара дIадолаеча хIара кердача гIулакха инициатор ВIашагIкхийтта Штаташ хиина хилар а йолаш хиларах а. Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши, ховш да, шоай кхерамале Iалашъяра доагIа гIулакхаш леладаьнза далаш.

США-н НАТО-н агрессивни политикана, халкъаш эгIаздахар мелдара духьа Вашингтоно оапаш буц, общественность тувлае а гIерташ. Духхьал цу холадоацача хIамана гIулакх деш да Вашингтоно, цун пекински кхыбоачен халхархошна чIоагIа аьдаь дуецаш долча «советски тIема кхерама» хьаьэккхьара хабараш а. Вашингтонски администраце бонихагIбарех бола викалаш цхьанкха а хIама бIеха ца хеташ СССР политика харцахьа яккха, бIехъе гIерташ фальшивкаш арайоахаш шоашта могар деш ба.

Кхохкам цIаьдбелга доахаден герзаш Iоаделга сопдаккхен лаьрхIа Вашингтоно лелаю уж еррига бIеха махиналаьца шиъ чIоагIа юхатехаб Стокгольмски форуме. Конференце къоабалъячча коммюнике тIа белгалдаьккхад, машари халкъий кхерамаленен эгара чIоагIа кхерам тIалоаттабер Европе керда американски ядерни ракеташ оттаяра хьакъехьа НАТО-с тIайца решени бахьан долаш дуненна качдолла лаьрхIа керда тайпара, эгара кхерамеча тайпара герзаш Iоадеш хилар долга. Конференце доакъашхошна тIаьхьеха баьб ядерни герзаш кIезигдара хьакъехьара переговораш елга тIехьа ца тетташ дIадоладе аьнна, чIоагIа къамаьлащ даьд тIема кхерама духьала.

ИРАГIА ЙОЛЧА ВIАШДУХЬАЛЕНАШТА КАРА БАХАБ

Японски премьер - министр Судзуки 9 июне шин кIира го баккха вахав официально Европейски Экономически Сообщество оалача «Юкъарча рынка» мехкашка. Цо бихьача наькъа программа юкъе доагIаш да Малхбузен Германе, Франце, Англе, Итале, Бельге, Голланде лидераща хургдола вIашагIкхетараши царца къамаьлаш дари. «Майнити» яхача газето деча тешалах, японски премьер «корзагIъьлнеча Малхбузен Европе» воалваьв торгово - экономически вIашдухьаленаш цIаькха а ирьялоро.

Малхбузеневропейски японски монополешта юкъе дукха хана деиз болаш ба бокъонца бола «торгови тIом». ХIанз из къаьстта чIоагIа прбениаб арахьарча рынкашкара Японе автомобильни промышленноста экспанси бахьан долаш. Иштта, 1980 шера Японе экспортагIа Европейски Экономически Сообщества мехкашка дIаяхийтай 1979 шера яхийтарел 28 процент дукагIа автомобилаш. ХIаьта, Японе дIальчай США-рча автомобилаш йохкача рынках дукагIа даькъа, цIенхаштта тIехьашка тет алектроник оборудовани, телевизораш, мини - компьютераш хьаяра даьъера шийн беррига конкуренташ.

ХIанз а шоай наз чIоагIа хилар ларде а лаьца ВIашагIкхийттача Штаташа 1981 шера США экспортагIа ухийтача автомобилашта «шийн лоIамагIа» доэув оттаданза прглоацача кхоачаьй Япони, цар боарам I миллиони 680 эзари мара ца хулийташ, хIаьта уж 1979 шера Японе США яьта экспортал 140 эзар машина кIезигагIа хул. Ховш да, Европейски Экономически Сообщества мехкашка цу сахьате цIогIарч детта болабеннилга уж совъльнна машинаш шоай рынкашка кхачар кхераш. ХIаьта иштта хила а хилар, 1981 шера хьалхарча квартале цу мехкашка кхача японски автомашинаш соахка цу хана кхача хиннарел 18,9 процент дукагIа хилар.

Малхбузеневропейски столицашка хIанз Японех леткъаш ба цо «Малхбузен экономика телхаю», «балхасла экспорт ю», «торгови тIом мизхьара боах» яхаш. Бакъда, Токио вIалла а юхалла дага йолаш яц, хIаьта шийн оагIонгахьара «Юкъарча рынка» мехкаш бехке деш я, шоай телха гIулакхаш Японена качдохка гIерт уж яхаш. Цул совгIа «Санкэй симбун» яхача газето дукхьала хьайоах. Судзуке бихьа ниъ «Сообщества» фронт ши дакъа даь екъа, тIаккха кхьанцхьанца бохабеш конкуренташ бохабе», лаьрхIа ба.

Из гIулахк чакхдаккха цун мел аьттув баргба ха хIана хала дале а из де премьер гIортаргва яхилга бакъ хила мегаш да. Укх тайпара язду «Виртшафтсвохе» яхача малхбузенгермански журнало: «Дунеи экономически кризисон сихха кхувцалуш латтача производства структурои Европейски Экономически Сообществе вIашагIкхийтта европейскаш царга кхоачашъелургйоацача проблемашта юкъебихьаб. ХIаране шеший уйла ю, хIаьта Европейски Экономически Сообщества членаш дола мехкаш цхьана политика леларна 1957 шера Сообщество вIашагIъеллача хана санна гаьна а да», яхаш.

ДукхагIча хана Судзуке бихьар санна бола никъ чакхбоал капитала дунеп телхадеш йолча вIашдухьаленийн кIоаргал дуненна дIагуча ца алийтара тIаерзаль коммюнике тIа а эцаш. Шеко йоацаш да хIанз а цу тайпара хургхилар. Цхьабакъда, бокъонца гуш да, мелла чIоагIа хоза яъаь коммюникеш хуле а шийн вахар чакхдаьккха яьнача капиталнзма объективни законегIа хьахиина йолча вIашдухьаленийн проблемаш къоастае могаргдоацилга.

ИЗРАИЛА ДАЬ КЕРДА ЗУЛАМ

Израила цIаькха а бIеха зулам даьд. Бандитий хьиспе Ливана чухьийлха дукха ялалехьа израильски авиаце атака а яь Ираке столицера Багдадера атомни тохкамеш цу центр йохаьд. Израильски доазонел бIаьш километраш гаьна а яха, цуипа цхьана кхы е шин Iарбий паччахьалкхен доазув а толхадь бомбаш чуйийттай агрессора самолеташа. Из гангстерски акци паччахьалкхен политика боарам тIа кхоачаш айль терроризм санна мара кхыча тайпара лархIа йиш йолаш яц.

Эхь доадаь Израила агрессена эскалаци яр бахьан да американски администраце могаеш а хьаллоацаш а из хилар. Духхьал ВIашагIкхийтта Штаташ я уж зуламе гIулакхаш чакдаьхха эгара мерцагIа йола бомбардировкаши цар тIа хиина бомбаши Израила лоаттаер. Духхьал ВIашагIкхийтта Штаташ яр хIанзара ливански событеш бахьан долаш Сирена ультиматум оттае яхаш бокъонца Израиль хьалхьелар, пуйца цхьана Ливана духьала тIема акцеш яра йола Израила бокъо законагIа чIоагIъе гIийртараш.

Израильски авиаце Багдаде бомбаш чуеттар хьалхагIе а дага лаьцан бокъонца планагIа кийчдаьи хIама хиннад. Кхыметтел соахка сентябрь бетта а вовзаш волча американски журналиста Андерсона арадаьнкха хиннад шийна гучадьнна Израиль иракски атомни тохкамаш деча центра бомбаш чуетта ниййлуш хилара хьанъехьара хабар. Цудухьа паччахьалкхен департамента Багдаде бомбаш чуеттар вIалла дага доацаш хиина хIама да ала гIерташ яь официальни заявлени — из маларра аьлча, Израила зуламе гIулакхаш къайладаккха гIерташ деш хIама мара дац.

Харцъе йиш йоацача факташа хьахьохь Израила бандитий гIулакхашта ше гуваьхьа доацаш я аьнна бехктохаме кIалхара яла йиш йолаш США хилар. Вашингтоно ше а дукхаеа хьакхайкадьд Израила лоаттадеча американски герзах цун доалонал арахьа пайда эцаш хилча США-гара бокъо эш яхаш. Израила агрессена эскалаци яро дерригача дуней тIа шерра негативни реакци хьаяр бахьан долаш паччахьалкхен департамент хьанхайкадаьза льнаяш Тель-Авива лоаттаеш йола «Ф-16» яха йиъ самолет, вешта аьлча, Багдаде атака еш цига хиннача тайпара йола самолеташ, дIа ца луш «юхасоцавьй» США-с аьнна. Цхьабакъда, из бахьан долаш цхьанкха хIама талхаргдац Израила тIема потенциала а мадарра аьлча, цунна герзаш лоаттадара а.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

США. Американски шахтераш шоай предпринимателашкара хьадехаш ба алапеш лаккдара, къахьегама хьалаш тоадара, балхара дIабоаларгбоацаш гаранти ялара йолча кердача соглашенена кIал кулгаш яздега.

ТIатеIIа горнякаша лоаттабу къовсам американски къахьегамхоша хьалоацаш ба.

СУРТА ТIА: Питтсбурге (Пенсильвание штат) забастовка яьча шахтерашта мутIахьа болаш дукхача наха яь митинг.

АП—ТАСС.

СИБИРСКИ ЯЗВА—КХЕРАМЕ ЛАЗАР

Сибирски язва сихха даржаш дола лазар да, из кхераме да хьайбай дерригача тайпашта хиина ца Iеш, нахе а. ДукхагIча даькъе аьхкий хьов из лазар. Хьоаду из лаьттан тIерча тIаьца хулача антракс оалача спорообразующи микробо — бацилло. Доаканна дIа-юха доал из дукхагIча даькъе цу лазарех дайна доахан даьдача даьгIенашка, цу лазара микробаш летача доакъарга, молача хига, овраш еттача хIамашка (горий, мозий-жигалкаш, эIамига моэилгаш, кхы хIамаш), кхыча наькъашка гIолла. Из лазар доаржаде тарлу дулх дуача оалхазарашеи оакхарен а.

Сага хьадала тарлу сибирски язва из лазар а хиина дийнача бежана дулх тедаш, цу лазарах цамогаш хиинача хьайба дулх диача.

Цамогаш долча хьайба организма чура аральнна сибирски язва микробах хьахул шераш а доахаш ца йовш лаьттан тIерча тIаьца, кхоца, хьайбаш лоаттадеча моттигашка яха тарлуш йола спораш. Хьайба организма чу спораш хьалц сибирски язва микробашь, доха а ца деш алийтача деннача бежана чу 3 — 4 дийнахьа йов микробаш, цудухьа сибирски язва дIа ца даржийтара цунах деппа бежан доха а ца деш долчча бесса лаьттах долла деза.

Эгара аттагIа цамогаш хул сибирски язвах доахан, жа, говраш, кхыдола хьайбаш.

Лазара инкубационни (гуча даланза йола) юкъ 3 — 5 денгара 14 денга кхоач. Цкъатарра таккац сибирски язва тайп-тайпарча хьайбаша, вешта аьлча, тайп-тайпара хул лазара клинически формаш. ДукхагIча даьхье сихи чакхдоал лазар, массехк сахьатагара дениз 4 — 5 денга кхачалца йолча юкъа. Геттара сихача формах цамогаш хиина бежан тIаьхьжача хоалуш хIама а доацаш сих-сихха садаха долалу хьувзаш гобоах, эгаду, иштта кIезанга саувзаш а илле ла. Цу лазара гуччахьара белгалонаш я мерех, багах, тIехьашкахьара цIий а доаллаш йола хIама арахкар. Делча цу сахьате дест бежан, сихха талха долалу. ВIалла йиш яц сибирски язвах денна хила мег аьлла хеташ дола бежан а доаде. Иштта дайнача доаханна хлорни кIир тIаьхарца е кхыча дезинфицирующи средствашца обработка е могаду, денна бежан къайладаккха деза мозийн жIалешн тIаьхоачаргдоацаш, хIаьта ветеринарни балхахой хьежача доагаде а деза.

Цамогаш хиина хьайбаш лаьттача а дайна доахан даьдача а моттигашка дика дезинфекци е еза. Цамогаш хиннача хьайбай цIий а царна чура араяха кхы хIама а лета боккхача маьхе йоаца хIамаш, царца дуаш диса доакъар, царна даь хиина кIалхьарцар, кхо цхьаннахьа помещенена, доакъара, кхыча хIамашта цIи ялара кхераме йоацача моттиге доагаде деза. Ветеринарни балхахоша де доаттIаш дола гIулакхаш а даь арадаьлийта бокъо аьлалца дажа арадахийта йиш яц цамогаш долча хьайбашца лийнна, царца лаьтта хьайбаш.

Вай республика территорех дайцача, ала деза, из вайна новкъъдале а, из тахханалца цу инфекце даьнье тешаме йоацараша юкъе хилар. Доахан, жа, говраш сибирски язвах цамогаш хулаш моттигаш хIара шера нийсу Наитеречни, Наурски, Урус-Мартана, Ведена, Шаьла, Наьсарен районаш санна йолча моттигашка. Укх шера вай бетта а яр сибирски язвах кхо хьайба цамогаш а хиина денна моттиг Сурхотiа, Пхьилекъонгий-Юрта, Экажкъонгий-Юрта... Цу юрташка бакъа наьха доахав да дайнараш. Хьайбаш цамогаш хилара а доара а бахьанаш тохкаш гучадаьлар, дайнараш сибирски язвана духьала молхаш ца тохаш диса хиина доахан хилар.

Цудухьа шоай доалахьа жа, гаьзарий, доахан, говраш йолаш болча бахача нахи де дезаш дола хIама да цу шоай хьайбашта хиннахьа сибирски язвана духьала маьхий тохийтар. Цу тайпаре профилактика еш шер-шера маьхий детт ветеринарни балхахоша хьайбашта еррига колхозашка, совхозашка, бахача наьха боахамашка. Вай республика хьалашна плановни вакцинаца яра дикагIа йола ха я бIаьстий яла йолаенна хан гуйрен. Цхьабакъда, маьхий митта хана а деттийт бежан нийца е шийн доалахьара эIамигача бежана кхо бутт баьнна моттиг нийсъелча.

ВIалла йиш йолаш дац кхакханза ца доалеш урс хьекхача хьайба дулх общественни кхачан предприяте дIачуэпари цун дулх пиха дуадари, лабораторе анализ яиза а ветеринарни лора тешал доацаш а из дале.

Хьайбаш леладеча фермай балхахошен шоай доалахьа доахан долча граждапалеи данза даргдоаца хIама да хьайба цамогаш хуллаше а ветеринарни специалиста из гойтар. Лор ца а хьожийташ доа на де хьайбаш. Цо гIо дергда наха сибирски язва ца хиийтара.

В. ДИКАЕВ,
НГТ НИВС воккхагIа вола Iилман балхахо, ветеринарни Iилмай кандидат.

Керда стихаш

ДАКИЕВ Къюдир

Хьона хетаю аз, Дахье

Хьона хетабу аз, Дахье,
Кор чу беана гуйран мух.
ЦӀий кхеста сийрдача малхе
Аравелира тьоьдара стих,
Хьона хетаю аз, Дахье.

Хьога кхайнаду аз, Дахье,
Хьо праздолча едамаше
Шортта кхедарь цу тьа малхе
Чуьнце уж ялетаю,
Хьога кхайнаду аз, Дахье!

Хьона баркал ях аз, Дахье,
Вицаш мел вар хьо лаьттах
Эша сийнача сигала вала
Тьамаш доьлаш хиларах,
Хьона баркал ях аз, Дахье!

Хьога эх аз массаза, Дахье,
Нагахь ца кхеш хьомо
ӀаьгӀар
МоястгӀ, цу тьа чӀоагӀала
карта
Со а хийча — нема
шоьгӀар,
Массаза массаза эх аз,
Дахье!

* * *

ТӀемо вуъ саг

— Хьа бӀаргаш хӀена
дейнад!
— ТӀема бӀаргаш доландаь!
— Хьо къора хӀена
еийрзае!
— ТӀом хозаш боландаь!
— Хьо цамогаш хӀанае?
— ТӀом могаш боландаь!
— Хьо хӀана веннае!
— ТӀом базаш боландаь!

— Хьо маца гуш хургае!
— ТӀема бӀаргаш дайче!
— Хьо маца хозаш хургае!
— ТӀом къорабелча!
— Хьо маца могаш хургае!
— ТӀом цамогаш хилче!
— Хьо маца дийнургае!
— ТӀом белча!

●

ХАМХОЕВ Дута

Ӏайха даьчун уйла е

Ди дӀадаьлар,
Хьаьча денна,
Къайна баьнна малх.
ХьатӀаьра
Ӏаьрна бийса
Сатем эттар гоннаь,
Хьо сапаӀа
Метта воаьаш,
Ноккъост, уйла елаь
МалегӀ дика
ГӀулакх дар Ӏа
ДӀадахена дийнехь,
МалегӀ хӀама
Ӏамадир Ӏа
Вазаш, лелаш
Хьайна тӀаьаьгӀа
Дар доалаш дар кевъа
Леаца ма дий сага вахар
Ха дӀейада чекха
ДӀадаха ди
Вахарчуьва
ДоагӀаргмичад юха.
Цудуъ, ноккъост, сухал
белаь,
Хьа дунен чу вахаш
Пайдан воацаш, эзьа саьха
Ма доадалаь денош.
Хоаде, теадо, гӀоза вахар
Къахьегамца боазаш мул,
Ди дӀадаьнна
Кхоачадена
ХьатӀаьча бийса
Дийнахь Ӏайха даьчун уйла
Елаь хӀара сараь.
Виц ма лелахь
Тхоасара бийса
ЙоагӀаргьяц хьона юха
Цудуъ, ноккъост,
Хьай де дезар
Кхоанента ма дита.
ХӀара денна де Ӏа дика
Моккъал юстар хиза

* * *

БӀаьсти яла,
Буц тӀа яла,
Гьанех энаш тоха,
ЗаргӀа делаш,
Махкарий, ошш
Хоза илли ала.
Хьома нена,
Береш кхеда,
Ага илли ала,
Мотт мел луача
Адамаша
Машар беза ала.
БӀаьсти яла,
Буц тӀа яле.
Дагаш хераь леаза
Гуйра йола,
Беркат деаш.
Балха тӀера
Хива кулгаш,
Эрга доаташ вахар.
Илли дена нана леам чу,
Мукъа леамаш кхейкадеш.
Вахар кхачаа тха бӀаргешка
ЗаргӀа дагаш делаш.

Москва тахан. Пушкина майда тӀарча сквере.
Н. ГРАНОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

ДЕГА ЙӀОВХАЛ ЛУШ ЙОЛА ТЕМА

ВЫСТАВКАХ ЙОЛА ЗАМЕТКАШ

Укх тӀехьарча хана дика гӀулакхаш нераргӀдувл П. З. Захарова цӀераргӀча изобразительни искусствай республикански музейна. Совхоа цо хьайӀйллар художника, Нохч-ГӀалгӀай АССР искусствай заслуженни деятела Шамурзаев Шамала персональни выставка. Дукха ха йоацаш укхаза хьайӀйллай из тайпа яхьаькха выставка. ХӀинца вайна укхаза бохзийт художника-монументалиста Полонкоев Махьмий Мурада кхоллам.

Полонкоев Мурад художник-монументалист ва. Цхьабакъда, изобразительни искусствай дунехьа жанрашка болх бу цо. Укх выставке вайна гу станкови сурташ, мозаични панно фрагменташ, росписей эскизаш, графически листаш, чеканка, живопись, декоративно-прикладной искусства хӀамаш. Ишта искусства дукхача тайпашка болх булургбаш лекха говзал йоацача сага, къьстта хьинаре къахьегамхо воацачоа хӀаьта а.

Нагахьа санна, хьалхагӀа Мурада кхоллам вайна тайп-тайпарча выставкашка кулаш хиннача дуи цхьаьца, цишша долча суртех мара боваш хиннабеце, хӀаьта хӀина из бизза бовзе торо я вай, хӀана аьлча, хьайӀйллар Мурада персональни выставка хиларца.

Зале дӀачудоаллаше я бӀарг кхет вай хьалъуллача, Мурада аьшка тӀа догам а деш диллача В. И. Ленина портретах. Полонкоева Ленин — баьчча, хьехамча, уйланча, Ӏилманча, дунен тӀа гӀорваьнна сий дола саг ва. Из выставка кийчъьячар а дика болх баьб цу суртаца из хьаьллаш, хӀана аьлча, из а ший тайпара моӀан долаш да: тахан вай гӀоза вахар, вай халкъа деррига диадар деннар В. И. Ленин воландаь.

Мурада са ший хьамсарча Нохч-ГӀалгӀайченах доалл, цунна дукха деза ший халкъ, цо доккхал ду цун дикача, эздийча гӀулакхех, хестаю вайнаьха дика обрядаш, Ӏадалаш ходъаь, тоаь хьагойт уж цаьй кхолламе. Цу даькъе эгтара белгала да цун «Вайнаьха вахар» яхи доккха сурт. Кхыча художникаша Ӏалаьмате кӀезига пайда эцача, цхьабакъда, Мурада чӀоагӀа эзаеннача, полированни темперв оалача техникаца дилла да из сурт. Дукха нах ба цу тӀа, цу наьха шошоай гӀуллаш я. ВосагӀа яьинача хаун юкъе ба уж берригаш а. Укхаза говрабаьреш ба, ловзар да, вахардепар дувцаш багӀа бокхий нах, царна юкъе говра юхьлаьца ураьлатт зӀамига саг, устагӀа бе а бийна, тул а баь воалла ши зӀамига саг, кхы дукхбараш. Чоалхане композици йолаш да художника из сурт. Гоьрабаьрий волчун, вагӀачун, латтачун, халхавувлачун ши-ший оамал я, шишийгӀулакх да. ХӀаране цу сурта тӀа ши-ший денхир ла художнико пунна тӀадилла, цо дика кхоачашдеш. Из лакхе маьллара, уж нах вайна гойт Мурада босагӀа яьинача хьун юкъе. Из хьу а, нах а, говраш а, гӀалаш а Полонкоева яхьай къулбехьарча хьамай миниатюрий хьисапагӀа — зӀамига. Цудухьа ла из а, массехк кхьдола цун сурт а юкхе дӀатӀа а ваха дукхха бӀарахьенаш довза дезаш, цу тӀа дар къоестаде дезаш. Цу сурта тӀера массехк дакъа къьстта сурт долаш гойт Мурада. Ишта, «Вайнаьха вахаре» аьрда оагӀорахьарча лаккерча мийингте хайна вагӀа кхо вокхха сага царна юкхе товра юхь лаьца латта зӀамига саги цо кхы шин сурта тӀа гойт. Царех паӀ да «Жа Ӏуй» яха аьшка тӀа дарь догам. Бокъхача наха укхаза хьалхашка латт транзистори приемник. Хетарехьа, уж багӀа вайнаьха иллега ладувгӀаш, царна хӀараиена вахара цхьаццӀ уйлаш дег чу йоссалай цу илле, из хьаькха дика вӀашгӀехьдаьинад художника. Бокъладар аьлча, Мурада шийтайпара ду аьшка тӀа догам, хьонагар безам тӀагӀоргболаш. Ишта хоа даь да цун цӀи хезача вокхий художника, академика П. Захарова портрет. Массехк кхерийца, Ӏоакъинагаца догам хоздаь, ший тайпара Захаровцара ший безам гучабоаках Полонкоева.

Къьсттача безамца даьд Мурада цӀи хезача гӀалгӀай революционера Ахриев ГӀапура портрет. Ӏалаьмате къона, куст дола саг ва Полонкоева ГӀапур. Цунна бӀарахьокаше а вайна дагадох ферта тӀа а кхелла даькха сийлахь-воккхача эрсий поэта М. Ю. Лермонтова портрет. Тайп-тайпарча хана баьхабале а, цхьатарра я цар къонал, хозал, вахарна, халкъа кортамукъалца хинна уйлаш. Ишта хоза да Ахматова Рансайна хетадаь Мурада даь сурт. «Поэзе тхьамаш денпа» аьнпад цунах художника. Фаьлгацара, легендапара оалхазар да укхаза вайна гуш дар. Хоза я, йоах Мурада поэзи, цудухьа цу ший суртаца дальхала буац по поэтессай кхоллама никъ, пунна лов дог гӀоздоахаш, безам тӀаозаш йола Рансай оаз шерагӀа екилга.

Массехк чарахьал дувпаш дола сурташ а да Мурада. Дуне мел да хозахеташ чӀоагӀа наьха безам тӀабодаш хиинад чарахьах лаьца дола дувнараш, хиинараш, дайнараш. Из хозал я Мурада ший суртаца гойтар а. Ӏалаьмате хоза бу художника гойташ бола нах. Питхьа юнъ йолаш, говра тӀа хоза вагӀа царех хӀаравар, хоза эзе тох царех хӀараие Ӏадсаькт. Дукха беза художника хоза дикъьа дегӀ дола, кхыча къамаша бувцаш хинна вайнахка кагий нах, вайнахьа тӀабувха гӀирс. Вай кагийча наха говра тӀа багӀа хар, хьалльаьца гӀулакх дийза кхоачашде ховш хилар, кхыйола дика оамалаш. Из да художникна вахар довзаш хилар, вайнахьа вахар яьман эстетически а нравствения а гӀулакхаш довзаш, царна тӀакхувш, уж лоархӀаш а лорадеш а из хилар.

Дукха болх баьб Мурада тайп-тайпарча моттигашта оформлени еш, панно кийчъеш. Царех я «Халкъий доттагӀал» яха мозаика, Ленинградерча «Пулково» яхача аэропорта витража эскиз, «Ӏана» яхача мозаика эскиз, № 7 йолча кафе интерьера эскиз, кхыраш. Хьожаш болчар безам тӀаозаш да живописни даь, кхалсага, партизана Гаппев Аюпа, мозаичнеа наьна, кхыдола тайп-тайпара портреташ. Къьстта безам тӀаболаш да «Хьувкъам чузпар» яха сурт. Кхалнах гу вайна цу тӀа комсаш чузаш боахаш. Довзол дехьарча цӀи хезача художникий сурташта чӀоагӀа тара да из сурт. Хоза хьагойт художника уж хьинаре къахьегаш боаха кхалнах. Цу хьаьнача лаьттах боалл цар ваз, цуна ба цар безам, цу лаьттах къаста йиш йолаш бац уж. Уж боацаш мегаргдолаш лаьтта а дац, из лаьтта доацаш баха йиш йолаш уж а бац.

Дукха деза Полонкоев Мурада даьй ловмащ, гӀалаш. Дукха я уж Мурада кхоллаие. Царпара ший безам цу хӀара сурта тӀа шишийтайпара гучабоаках цо.

Художника Эльмурзаев Саид-Эмина йоах: Ӏалаьмате дог цӀена саг ва Мурад, шийна ховр, ший низ бер вахарга дӀадувца, наха дӀадала кийча вола саг. Ишта камарша ба цун кхоллам а. Мурадах лаьца эгтара къахьегарех паӀ волча художника Сухорукова аьлар: сона Ӏалаьмате дукха беза Мурада кхоллам, ва доккхал ду цунах, вай къоначча художникашта юкъе эгтара говзагӀа берех ва из. Со дог тийша ва, цунах цӀи хеза вола художник хургхилар. Из бакъ хурга аьнка вайна а хет, хӀана аьлча, гӀалгӀай кицо маьллара, бӀена чура доагӀаие а Ӏаьхал хургдола хьапалг. Из тайпа хьазилг да Мурада эгтара хьалхара выставка. Гуш да из лекха говзал йолаш вола хьинаре саг, изобразительни искусствай массейолча жанрапа тӀакхувш вола хьинаре художник, виза вола говзанча хилар.

Е заметкаш чакхйоалаш ала лов сона, виза художник волча Мурада дукхача кхыча выставкай тешаш вай хилар, къьстта а ший кертерча профессех — монументальни живописех цо ший болх дӀахобахьар, хӀана аьлча, вайнаьха изоискуссте из жанр эггара къегӀа йоландаь. Мурад къона вале а, цо даьр кӀезига дац, цхьабакъда, цо дергдар а вайна цо дича бакъахьа хетар а дукхагӀа да. Цунах вай дог тийша да, вахаргара Ӏомалуш, вахаро шийгара дӀадехар дӀалуш Мурад хьавоагӀандаь, вайнаьха вахар дувцаш йола тема цун дега йӀовхал луш йоландаь.

Б. АБАДИЕВ.

Студенташа фауна лораю

Ӏалами Ӏалаха ресурсаш лораяра Дунен халкъашта юкъерча союзо даьча доаржӀамех, хӀара шера фу хьаде дӀадовл юкъера лаьрхӀача хьайбай цхьа тайпи е тайпа га. Бахьан — саго хӀара дендда боа бола боахамаш эша болх. Цо дилла а шиттa уттаду оакхаршта хьалхашка доаш - е тӀатоака, мердача хьалашка довзи, е дӀагӀо. ТӀанкха мича гӀоргда уж? Цивилизаци хьунашта чуйолаш латт, оахаш латт аренаш, дегӀаухаш литт городаш. Цудухьа тӀехьдаха йиш яц хьайбай дунена гӀо дега.

Саго биодунен тӀа леладеча гӀулакхий проблема — таханарча дийнахь эгтара нрагӀа этта доаш. Ишта аьлар сога МГУ биологически факультетерча Ӏалам лорадара йолча студенчески дружина штаб-квартире. Де дезараш дукха да дружина, браконьерашца къовсам лоаттабир я тӀехьа, амма цу наькъа сова ха лоаш хиннар дар алхха «Фауна» секторо болх миштa бу. Цун куьгалхочо биологически Ӏилмай кандидата эубакин Виктора дуаш:

— Оаха деш дар да подмосковни хьуналша дахача оакхарий эгтара кӀезига нийслуш дола тайпаш довзар, лехаа леташ лерхӀ оаха кӀезига мара юхе ца дӀеса тайпаш, уж лелаш йола моттигаш малагӀа я хьож. Талдомски районе. Поэтачан я цунах тилла цӀи — «ГӀаргӀурай дамна». Цун майда — цхьайтта эзар гектар. Август чакхбоалаш деиз сентябрь бутт бекъабаллалца къулбехьа дӀайолхаш укхаза сеа кхьа эзари ах эзаря гаргга доза уж хоза оалхазараш.

ХӀинз сектора членаша предложени яьй кхы а ворхӀ вахазник хьае аьнна.

1978 — 1979 шера «Беркут» яхаш хиннача операце инициатораш бар МГУ студенташ. Сага боахаме гӀулакхий влияни эгтара чӀоагӀагӀа тӀалаттача Московски областе, цхьадола оалхазараш, масала, беркут, орланкӀайцӀог, лаьча-сапсан, фу хаддача дӀакхаьча хиннадар. Даиза даргдовцаш хӀама дар уж юхе мел дисад харн уж лела моттиг йоазаря. Операце де лаьрхӀар а из дар. Дуккхача организацешка, учрежденешка, совхозашка, колхозашка, школашка, училищашка, чарахьала боахамашка яхьийтар бокъонаш цу оалхазарех дувцаш йола памятникаш плакаташ. Ер ца хӀаьта цунах хьахиннар: шин шера кхьчар хьалха вӀалла бий а ца ховш хиннача 26 бӀенах бола 72 хоаш.

Москвичий хьокхамагӀа Ӏалам лорадара йола 70 студенчески дружина вӀашагӀьеллай межа кхыча городашка а.

«Фауна» яхача сектора членаш хьинаре хьадехаш ба заказникаш хьалр. Студентий инициативагӀа царех паӀ хьальар Московски областа

Сергей ЛЕСКОВ,
АПН корреспондент.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

УКХ ШЕРА 4 ИЮЛЕ ГОРОДЕ САРАТОВЕ ХУРГЬЯ 1981 ШЕРАРЧА СССР ДОСААФа КХАЖ БОАГӀАШ ЙОЛЧА ЛОТЕРЕЯ ТИРАЖ

Лотерейна юкъе дакъа лоацараашка кхачаргья: 640 — «Волга» ГАЗ-24, «Москвич-412» ИЭ, «Жигули-2101», «Запорожец» 968М яха автомобилаш.

1920 — «Днепр» МТ-10-36, «Урал-3» М-67-36, «ИЖ-Юпитер-3-101» яха кхо чархйоалла мотоцикл аш;

17440 — туристически снаряжене тайп-тайпара предметаш;

22080 — магнитофонаш, электрофонаш, кхыдола хӀамай а ахчаа кхажамаш.

ДОСААФ лотерей чакхьаьнкхарах йоала дохоаш дӀаухийт дешара зданеш, спортивни сооружнеш хьалъярга, СССР ДОСААФа дешарен спортивни организацей материально-технически бази шерьярга, оборонно-массови болхи спорта военно-техничесни тайпаши дӀахо дегӀадоаладарга.

Лотерея билеташ доххаш да ДОСААФа организацешка, «Союзпечата» киоскашка.

Аьттув балба шун!

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Артамоновгӏар гӏулакх» яха телевизионни спектакль. Хьалхара а шоллагӀа а доакъош.
13.05 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Москва телевизионни студей документальни фильмай программа.
16.40 — «Дошлой» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери.
16.50 — «Хьехамча».
17.20 — Къонахи лаьттабеца Къулбехьен Африка халкъашца барт паӀ хьакара дунен халкъашта юкъерча Денга. Замбе артистий концерт.
17.45 — «Кагирхой адресаш».
18.45 — «Тахан Дунен тӀа».
19.00 — «Сага закон».
19.30 — Центральни телевиденен Еровизонни радиен электромузыкальни инструментий ансамбла концерт.
19.55 — «Рафферти» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР Волейбол сьезарта. «Йоазонза а хӀамзара ха а». «...Вай мохк. Гьмнара нийбовле».
22.30 — «Тахан дунен тӀа».
22.45 — «Иллеш доаз Вишневско Валентинас».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Ӏилман-популярни фильмий программа.
9.30 — «Гонза кулгаш».
10.00 — «Людвиг ван Бетховен».
10.45 — «Объектив».
11.15 — Инди артистий концерт.
12.00 — «С. Бургун поэзи».
12.30 — «Ӏаьрмача ферда телгӀаш» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЯхалагӀа сери.
13.45 — Ӏилман - популярни фильм.
14.05 — «Теавкий театр» яха телевизионни фильм.
15.00 — Спортивни программа. Теннис. Девиса кубок. СССР вӀашагӀтеха команда — Бельге вӀашагӀтеха команда. Рисера передача. Футбольни обозрени.
16.15 — «Режиссера искусства». ШоллагӀа передача.
16.50 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гӀалгӀай меттала).
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀалла».
19.25 — «Лергйола къонаш» яха документальни фильм.
19.05 — «Къонал» яха студи.
19.55 — Дешана а гӀулакхана а. ЦӀе байрах лелаеча СМУ-7 коллективе.
20.05 — «Бийса дахьчала хийла шун, берааш!».
20.15 — Музыкальни программа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ший лаьтта» яха телевизионни художественни фильм.

17 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Рафферти» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара сери.
10.10 — ДӀалохк Е. Сорокинаси дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата А. Бахчиеви.
10.35 — «Киноникьбарча клуб».
11.35 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Исландех къамаи лелача вӀейга — Республика дӀахайкаьначa Денга. «Исландецна вӀашагӀ-хетар» яха телевизионни документальни фильм.
15.10 — «С. Маршака вахара а творчества а оагӀонаш».
16.00 — «Мичад шо, турпалхой?».
16.30 — «Халкъа ашараш».
16.45 — «Вай БАМ хьалхаш».
17.25 — ДӀалохк Киевски нечаьльевски филармоне «Гармони» яхача камерни ансамбль.
17.55 — «Ӏалман вахар».
18.30 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Валар аргӀанна да» яхача телевизионни документальни фильма премьера. (Англи). Премьера дӀайоалаш хьамьне ду политически обозревателя В. Дунаева.
19.35 — Малеш дола «Ансим-67» яхача вокально - инструментальни ансамбле.
19.50 — «Рафферти» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ШоллагӀа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артистки И. Богачевай концерт.
22.40 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Ӏилман-популярни фильмий программа.
9.30 — Шопена произведенеш кхоачашъю дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата М. Пакинеас (фортепиано).
10.00 — Мультфильмий программа.
10.40 — «Орленок» яхача телестуде юниораш Социалистически къахьегама Турпалца, электронкуунчи приборий Московски завода слесарца Ю. И. Дьянеца вӀашагӀхетар.
11.30 — М. Равель. «Дафнис а Хлоя а» яхача балетанара шоллагӀа сюита.
11.45 — «Фу а ниъта а Ӏомаду ПТУ».
12.10 — «Ӏаьрмача ферда телгӀаш» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ВорхӀагӀа сери.
13.20 — «Фольклор» яхача халкъа иларий оркестра концерт.
13.35 — «Литературни дешараш». М. Горин — Михайловский. «Тамай берна».
14.35 — «И. С. Козловский. Тайп-тайпарча шерашка дахьа сурташ». Фильм-концерт.
15.20 — Документальни фильмий программа.
16.05 — «А. Чехова театр».
17.05 — Дешархошта йола кинопрограмма.
17.30 — «ЦхьоагӀо йолча дезале» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀалла».
18.30 — «Ӏалама доттагӀий клуб».
19.00 — Советски Союзерча Монгольски Халкъа Республика культура Деношка. Нохч-ГӀалгӀай филармоне симфонически оркестра концерт. Программе я монгольски композиторий произведенеш.
19.40 — КПСС XXVI съезда материалаш Ӏомаерашта долча ноакъостал. «Коммунизм хьайоагӀа Ленина байрах» яха документальни фильм.
20.00 — «Бийса дахьчала хийла шун, бераш!».
20.15 — Дой спортах йола СССР чемпионат. Минскера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Мусаиба» яхача а «Къаьна гурин бош» яхача а телевизионни лоакхаметражни художественни фильмий программа.

РАДИО

16 ИЮНЬ

6.40 — «Юрта Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газетий обзор.
7.30 — «Кхачен продукци на бейтаж эвачунга дӀахьачайта» (эрсий меттала).
8.15 — Передачай программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.30 — «Рационализатораша пайдечча ноакъкха юкъедаха дилъар». Корреспонденци (нохчий меттала).
8.45 — КПСС XXVI съезда материалаш Ӏомаерашта долча ноакъостала. «КПСС экономически социальни стратеги». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Вай хоалахой бизча» (гӀалгӀай меттала).
9.30 — «Къона вай замахо» яха радиовыпуска (гӀалгӀай меттала).
17.10 — Передачай программа. Хоаттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Лора хьехамаш» (нохчий меттала).
17.31 — «Юрта боахама хьахлаттарашта» концерт (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
19.30 — Ашараш (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Гулеса Юрска вӀашагӀ-хетар» яха концерт.
18.45 — Халкъа ашараш.
19.15 — С. Юсупов. «Хьаста кали» яха радиоинсценировка.
19.45 — Моттигерча композиторий лирически иллеш.
20.23 — Инструментальни ашараш.

17 ИЮНЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинни некъе» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — Ӏилма а производство а (эрсий меттала).
8.40 — «Нохч-ГӀалгӀай ашараш» (нохчий меттала).
7.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
9.38 — «ЦхьоагӀо йолча дезале» (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоаттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — РадиолазугӀарий дешаргӀа дола концерт (эрсий меттала).
16.30 — КПСС XXVI съезда соцамаш кхоачашдергва. «Тха дерриг — хьинар долаш болх бе» (гӀалгӀай меттала).
18.15 — Хьайбаш леладегӀа хоаме дӀахьо. «Тоаламаш кхьо хьаду» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
19.30 — Ашараш (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Сайре дика хийла!» яха музыкальни передача.
18.55 — Нохч-ГӀалгӀай ашараш.
19.10 — Нохчий юмористически дувцараш.
19.50 — «Илеса гӀамагӀиератар».
20.40 — С. Гаджибеков. Концерт.

БАЛХА ПРОФЕССЕШ ӀОМАЕ БЕЗАМ БОЛЧА КАГИЙЧА НАЬХЕИ МЕХКАРИЙИ ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча юкъерча городской профессионально-технически училище деша хьех цо укх профессех:

— **штукатур-облицовщик-плиточник** — дешара ха 3 шу.

— **гӀишлош ю столяр** — дешара ха 3 шу.

— **каменщик, столяр, аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник** — дешара ха 3 шу.

— **облицовщик-плиточник-мозаичник** — дешара ха 3 шу.

— **болатеи аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю дакенщик-монтажник** — дешара ха 6 бутт;

— **юрта гӀишлош ю мастер** — дешара ха 3 шу.

— **слесарь, сантехник, газосварщик** — дешара ха 3 шу.

Технически училища программагӀа деша дӀаэи 10 класс яьнка бола кагий нахи мехкарийи укх профессех:

— **болатеи аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю дакенщик-монтажник** — дешара ха 6 бутт;

— **юрта гӀишлош ю мастер** — дешара ха 1 шу.

Училище нийсбу СССР Минпромстроя Нохч-ГӀалгӀай «Халкъий доттагӀала» орден лелаеча гӀишлош управлене предприятешта бола йоккха говзал йола специалисташ. Училище дӀаэи 15 шу даьнна а кхы боккхагӀйола а, хӀаьта ишта эскаре гӀулакх даь дӀабаьнка а кагий нахи мехкарийи.

СГПТУ дешархой Ӏалашбу мах боацаш дувча хӀаманца, обмундированица, учебникашца, дика товъьча общежитешца, мах боацаш городерча транспорташа лела льготаш а тел.

Училище тӀехдика дешаш чакхьаьнкха дешархой лакхехьарчен юкъерчен дешара заведенешка деша хьежабу.

Училище болх беш я предметии, технически творчества, самодеятельносте, духовойи эстрадни оркестрай кружокаш, спортивни секцеш.

Технически училища программагӀа дешаш болча дешархошта 30 сома боврам болаш стипенди тел. ХӀаьта эскаре гӀулакх даь баьнначa бӀуховта — 76 сом.

Производственни правгика йолча хана дешархошта дӀател хьадаьнкхача ахчах 50 процент дар.

Училище деша оттара хьачудала деза документаш:

1. Директора цӀерагӀа язъь заявлени.

2. Вовь ха тӀайола тешал (е паспорт).

3. Дийша хилара документ.

4. Дезал тӀаньэбаь йола вахача моттигера справка.

5. 3х4, 4х6 размер йолаш ялх фотокарточка.

Занятеш йолалу 1 сентябре.

Документаш хьачуийду хӀара денна 8 сахьат даьлча деца 16 сахьат даллалца.

УЧИЛИЩА АДРЕС: г. Грозный, Старопромысловски район, Каталина цӀерагӀа керда Поселок, Шефски улица, № 23.

Училище воагӀар укх автобусашна №№ 4, 6, 26а, е № 2 йолча троллейбусаца «Ташкала» яхача уж сопача кхаччалца, е № 11 йолча автобусаца «7 линия» яхача из сопача кхаччалца ва веза.

Хоттам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувналуш моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догӀа а делхаш, малхбузехьара секунде 3 — 8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 21 — 26, Грозне 23 — 25 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувналуш моркхаш а йолаш, кӀезиг-дукха догӀа а делхаш тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 2 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 10 — 15, дийнахьа 21 — 26 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

СОВЕТА ЗАСЕДАНИ

КПСС Грозненски горкомерча Ӏилма - атеистически интернациональни кхетам балара балха лостам телача совета заседани хилар укх деношка. Заседане йийцар Ӏилма - атеистически интернациональни кхетам балара болх шоай партийни организацешка вӀашгӀехьбаккхара хьаьнгъехьа Грозненски мехкдаьтта институтеи наччахьалкхен университетеи партийни секретарий заместителаша М. М. Беляевеи В. П. Баулинеи. Нохч - ГӀалгӀай исторе, социологе, филологе института партбюро секретара заместителя Х. В. Туркаева аьча докладашка.

Докладаш ювцаш къамаьлаш дир университета хьехархоша С. Б. Висиитаева, Е. П. Кавнацке, ВЛКСМ Грозненски горкома секретара М. Денисева, парте Ленински райкома секретара М. Н. Сальниковас, КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Парторганизацешка хоадамболлаш болх баь хилар белгал а даьнкха къамаьлаш даьраша теркам тӀабахийтар Ӏилма - атеистически интернациональни кхетам балара балха хӀавз а вузий партком аша лерттӀа уйла тӀайохийташ ца хилара, къьстта а студенташта юкъе из болх шерагӀа боаржабара.

Партномаша эсала лелабу из болх нах бахача моттигашка, формаица из беш моттигаш а нийсалу. Совето ишта теркалдир газеташ гӀа кепатоха, радиои телевиденеи гӀолла дӀахайкае материалаш кийчъяра гӀулакх вузий профессорско - преподавательски составо эсала леладеш хилар а.

П. ПАВЛОВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктонхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьаной — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, Ӏюаттеи деношка

СФ00230. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2287.